

Que l'any que va a començar ens sigui lleu.

POSTDATA CATALANA ALS CINC ARTICLES SOBRE KANT (*)

Kant a Catalunya

Saben els nostres lectors, perquè ho hem cantat manta vegada en tots els tons, que l'alegria més gran que hem tingut en aquest món de tristeses i món de mones, perquè els uns ens imitem als altres, va ésser la de veure, un dia donat, que la ciència universal o Hiparxiologia, que nosaltres vam concebre, batejada primer amb el nom grec de *Sumbètica*, que vol dir concreció, i després amb el nom també grec d'*Hiparxia*, o *Ipargia*, que vol dir existència, coincidí en tot i per tot amb la tradició científica catalana, com vam tenir l'honor i el plaer de fer veure i d'explicar en el *Concepte general de la Ciència catalana*, llibre publicat ja fa molts anys, que el Dr. Carreres i Artau titula *Estudi general de la Ciència catalana*.

Trobant-nos encaixats en el corrent fluvial del pensament que va com de la muntanya al mar, des de Ramon Llull, fundador de la Hiparxiologia, amb el seu *Gran Art*, fins a Xavier Llorens, passant per Ramon Sibiuda, Jaume Balmes i altres, que en el *Concepte general* esmentat esmentem, no sols va ésser una satisfacció com cap més no n'hem tingut ni potser tindrem en aquesta vida, sinó un estimulament i un reforç pels nostres treballs, estudis i meditacions, per la seguretat plena que ens donava d'estar ben orientats, des del moment que a ulls clucs havíem trobat el camí dels herois de la història del pensament català, tal com també l'havien trobat ells, perquè ni Balmes ni Llorens no creiem que s'haguessin adonat mai de la gran coincidència que tenien amb Ramon Llull i Ramon Sibiuda o Ramon Sebond, com li diu Montaigne que el va traduir al francès. Ni Balmes ni Llorens no parlen ni diuen res de la relació tradicional que poguessin tenir, com efectivament tenien, amb aquests dos Ramons, ni sabem que n'haguessin fet cap estudi especial que els permetés inspirar-s'hi i sentir-s'hi lligats de peus i mans, a desgrat que Llorens, en el seu memorable discurs inaugural de l'obertura del curs universitari de l'any 54 del segle passat, parla de la tradició científica que informa l'esperit nacional dels pobles de la terra, arribant a la meravella de dir que el pensament filosòfic és un producte de l'esperit nacional.

Quan vam tenir el plaer de publicar el *Concepte general de la Ciència catalana* suara esmentat, dels pensaments de Xavier Llorens recollits pels seus alumnes en apunts de classe, únics documents filosòfics que han quedat dels estudis del mestre, només s'havia publicat el que va sortir als *Actius de l'Institut de Ciències*, a cura del nostre molt estimat i admirat amic Ors, que nosaltres en el *Concepte general de la Ciència catalana* presentem com el *pendant* de Ramon Llull, fent veure clar que en la història del nostre camí científic damunt de la terra, essent un gegant com el mateix Llull, representa l'inrevés de la medalla del fundador de la nostra ciència, que ja té set segles més que nosaltres.

L'any 20 del segle que som, van ésser publicades finalment, que ja era hora, en tres volums, les *Lliçons de Filosofia* amb altres treballs, entre els quals hi ha el discurs acadèmic esmentat, titulat *Oració inaugural*, editats per la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Barcelona, i ara darrerament l'any passat, l'il·lustre historiador de la filosofia catalana, al qual tant i tant deu la nostra cultura moderna, el també esmentat Dr. Tomàs Carreres i Artau, va publicar altra volta els apunts de classe caçats al vol pels deiebles del mestre, acompanyats dels dos celebres estudis originals del catedràtic titulats *De la unitat de la filosofia* i *Del desenvolupament del pensament filosòfic*, sota el tan escaient com adient títol genèric d'*Introducció a la filosofia*.

Sota la capa de la influència de Kant o aficions kantistes com parlant de Llorens deia el seu amic Milà i Fontanals, de gloriosa memòria, que no podia veure Kant ni en pintura, perquè si hagués pogut l'hauria fet desaparèixer del mapa, encara que en el ram estètic li seguia els passos, com ja vam fer constar expressament en els cinc articles sobre el filòsof alemany, i sota la influència de la filosofia escocesa que tant va pesar en el pensament català del segle passat, per la gran afinitat de mètode d'observació aplicat a la psicologia, el pensament català surt de Xavier Llorens en totes aquestes obres publicades, no sols

ressonant i resplendint del so i la llum de la tradició nostrada, sinó fent esforços per tal d'alliberar-se de la influència kantiana, que a desgrat d'ésser una tendència que dona massa ales a la filosofia, per a Xavier Llorens fa l'efecte de plom, aconseguint el contrari del que deia Bacó, citat en llatí pel mateix Llorens, quan diu que el racionalisme pur ha donat origen a molts errors perquè prescindeix d'aquell element al qual l'enteniment humà deu allò que recomana Bacó en l'aforisme que diu: «No cal afegir ales a l'enteniment humà, sinó més aviat plom, per tal que sigui gràvid». Llorens, malgrat caminar amb peus de plom, com caminen tots els filòsofs de la terra catalana, nosaltres els primers, va venir un moment que va estar a punt de perdre el cap, sota la ventada neokantiana que aquells dies bufava del cantó del nord, com el que cau a l'aigua i fa esforços de flaqueja per tal de nedar i de salvar-se.

Així com Balmes, el ressuscitador de la nostra tradició filosòfica al segle XIX dient-li *Surge et ambula*, en iniciar-se el nostre desvetllament espiritual modern, es troba com el peix a l'aigua dintre la influència tomista, i en comptes de reaccionar-hi en contra encara s'hi enfonsa més, com el que a la matinada oint tocar hores, en comptes de llevar-se encara s'endinsa més al llit per dormir més pregonament, Xavier Llorens fa esforços per tal de sortir d'aquella influència nefasta de la qual ell és el primer de reconèixer la nocivitat pensativa.

Admetent el principi kantian que ell cobreix amb el mantell del *Nosce te ipsum* que embolcallava Sòcrates, no renuncia a la ciència universal, que és el seu somni daurat, com ho és el nostre. Però així com Kant suposa que aquesta ciència universal serà purament subjectiva, Llorens, com a bon català, espera que serà plenament objectiva. L'estudi de l'enteniment que surt de la crítica de la raó pura, diu Kant, porta a creure que les lleis del coneixement ens amaguen la realitat noumènica. L'estudi de l'home, diu Llorens, ens porta a creure que el coneixement ens mostra la realitat crua i nua. El mètode és el mateix; la conseqüència, radicalment diferent. Per Kant no hi ha esperança de ciència universal; per Llorens la crítica de la raó pura és l'esperança de la ciència universal dels nostres somnis. *Lasciate ogni speranza voi ch' entrate*, diu Kant, com Dant, a la porta de la filosofia, com el poeta italià a la porta de l'infern. Mentre hi ha vida hi ha esperança, respon Xavier Llorens, esperant, com Dant, poder dir *E quindi uscim a rivedere le stelle*. Si Kant és la fosca, Llorens és la llum. Si Kant és l'infern, Llorens és el cel. Si Kant és la negació sistemàtica, Llorens és l'afirmació resplendent. Tot el que Llorens té menys de geni que Kant, ho té de visió de la realitat.

Sota les influències tan ben assenyalades pel Dr. Carreres i Artau en el proemi de la *Introducció a la filosofia*, que són la socràtica, la cristiana, l'escocesa i la kantiana, el pensament de Catalunya es dibuixa en el pensador del Pla del Penedès a contracorrent dels vels de llum i d'ombra que li tiren al damunt Grècia, Judea, Escòcia i Alemanya. Si de la influència de Grècia, de Judea i d'Escòcia no se'n plany ni se n'allunya, de la influència d'Alemanya se li coneix que en vol fugir, perquè es veu que li fa mal i li fa més nosa que servei.

FRANCESC PUJOLS

(*) Segueix a la pàg. 8. — Els «Cinc articles sobre Kant» han aparegut en els números 297, 298, 300, 301 i 302 de MIRADOR.

Els Dijous — Blancs PROSOPOPEIA

L'aviram nadalenc arriba a ciutat a ramats o bé dintre els cistells de les pàgeses. El trànsit dels galls dindi, amb llur vestimenta de xaró negre mat damunt l'asfalt i conduïts per dos guardians de brusa i canya, és un dels espectacles més desagradables. La gent primmirada no els dispensa cap rebuda cordial, perquè diu que qualzevol sap on foren criats i que si molt convé només s'han atipat d'escombraries. El gall dindi sense cédula personal té gairebé la mateixa reputació que el conill ca-solà, que sempre s'ha de veure preterit pel conill de bosc i sentir com se li tira en cara la reminiscència dels filferros.

Els galls dindi de bona cria fan salut per les immediacions del mas i acompanyen les colles jornaleres en moltes caminades; assisteixen a les feines del podar i batre, una mica neulits, però al temps de la verema ja començen a estarrufar-se tot espicossant sota els garrofers o vora els cepes esmotxats, amb un mateix dret d'estada que el de les cabres. A més, tenen plat a taula, però no una taula de fonda de sisos, sinó una taula païral on no s'escaïma ni el segó ni el morenc. De nit, s'aixopluguen dintre l'ample corral encatit amb trits i palla, capaç per a donar-hi recepcions i vetllades ballables. D'act llur arrogància.

—Que no ens baixareu el gall, enguany? —pregunta la compradora habitual.

—Pla bé. I que és tot superbiós! —respon la masovera.

El diumenge següent, el gall dindi fa la seva entrada triomfal sota garlandes d'alls i manats de cebes. La pàgesa se'l mira amb els ulls humits i el sospesa amb recança: —Ja se'l pot contemplar. De bona fe, que el meu home no volia pas que me l'engués. N'ha tingut com un sentiment, perquè l'hem pujat com un fill i amb tota condició!

Aleshores surt la romana, passen el ganxo pel cordill de les potes del gall i el pesen a pòls:

—Vint terces. A dues pessetes la terça, vuit duros rodons.

La mestressa no té esma de regatejar una bèstia que s'ha presentat amb una aureola tan se'mental; li semblaria una profanació. Però, també, abans de mular-lo, es besconvien compliments:

—Ai, jo no tinc cor...

—Potser haurém d'anar a cercar un veí!

Què fóra, però, el gall dindi sense el farciment? La mestressa tindrà, doncs, cura d'adquirir, la zigília, les botifarres, el llo-millo, les trufes, els pinyons, les prunes, les pomes, les orellanes. Quan tot es cou a la cassola, un perfum deliciós emplena la casa. Aquesta olor varia, cocktail d'evanescències, és la invitació més convincent a la festa de l'endemà i posa un prefaci de somni a la materialitat de la dentada.

La cavitat posterior del gall es renta amb moscatell i la cullera de fusta va farcint-la de la condimentació ja presa:

—Encara farem curt, perquè també n'hi hem de ficar pel coll!

Un cop còsit per les dues bandes, l'ajeuven a la greixonera; l'enten de llard fins a l'aparença d'un garri; l'empolvoron de canyella fina, el tapen amb dos fulls de paper de barba ruixats de vi, enganxen la contrasenya a la nansa i el porten al forn:

—Fixa't: quina patxoca!

Quan, a l'hora del gran àpat, el trinxant es clava en la flonjor daurada, la noia de dotze anys recull i ofrena la poesia de l'ambient:

C'est aujourd'hui, qu'auprès de la crê-che...

—Es tan tendre que es desfà a la boca!

—I de punt de sal, encertadíssim!

Mentrestant, el xampany engega la primera salva.

MIRADOR INDISCRET

«L'avara povertà»

Les esposalles de l'ex-infantessa Beatriu amb el príncep de Torlonia, que tindran lloc el proper dia 14 de gener, han portat un enrenou considerable entre les monàrquiques dels nostres centres més o menys aristocràtics.

El fet diferencial ha tret el nas fins en aquest afer. En saber que les monàrquiques d'Espanya, en general, ofrenaven un *trousseau* a l'ex-infantessa, les que radiquen ací volgueren destacar-se i s'empescaren un regal de més sonada. Les unes suggeriren un collaret de perles, les altres un adreç de diamants, però, finalment, s'imposà una diadema.

Les penyablanquistes sumades amb les nosieguistes han arribat a recollir unes trenta mil pessetes, quantitat que no és res de l'altre món per a una peça d'aquesta importància.

Una bètica d'ulls acerats exclamava a la secretaria del Partido Agrario Español: —No lo pueden remediar: son de la Virgen del puño!

Una diadema sospechosa

Les «raons» han sorgit en proposar la persona més qualificada per a conduir la diadema a bona destinació. La senyora Josefina Cros de Senillosa obtingué una pila de sufragis i, de primer, semblava que fóra verament ella l'elegida, però les intrígues de la cort clandestina la desbancaren.

En saber-se que la missatgera definitiva és la marquesa de Villanueva y Geltrú, tot el galliner s'avalotà, al punt que es proferiren dieters com aquest:

—Vaya, chica, tener que estar representadas por la mujer de un republicanote!

—Sí, pero fíjate que es del Real Club Republicano! —contestava una de les poques partidàries de la marquesa, per tal d'endolcir la pildora.

Les ràncies

Com és ben natural, les monàrquiques de més rancior, en assabentar-se que la marquesa de Villanueva era la designada per a transportar la diadema, cuitaren a retirar llurs respectives aportacions, tot ingressant-les a la llista del *trousseau*, amb aquesta excusa:

—Veis, veis, que en cuanto a expresión de intimidad, el *trousseau* tiene mucho más carácter!

Exportació de capitals?

A darrera hora, han sorgit una sèrie d'escrúpols legalistes quant a la tramesa de la joia a Itàlia, puix que la sortida de diner i valors espanyols està prohibida, i a més el demanar un permís d'exportació, per un concepte semblant, al govern de la República, és una mica massa fort.

Sembla que s'ha decidit endur-se'n la peça desmuntada entre tres o quatre dames penyablanquistes, les quals es col·locaran el tros respectiu com una agulla de pit.

El baró de Grinyó, un dels de la darrera fornada i, per tant, menys fervorós, deia ingènuament:

—Tants obstacles, tants obstacles; jo ja ho deixaria córrer!

«Arrestos»

El Borbó se les prometia tan felices que es va creure amb dret de demanar una entrevista a la senyora de Bonnemaison, vídua de Verdager, al seu pas per Roma capitanejant una colla de la Cultura de la Dona, la tardor darrera.

L'enviat especial hagué d'escollir aquesta resposta:

—Lo siento en el alma, pero aunque católicas, somos catalanas y republicanas. Nuestra entrevista podría pues ser comentada aviesamente.

Diu que el Borbó es va emipar en tanta de mesura que fins mobilitzà dos secretaris per a fer determinades gestions prop d'algunes famílies monàrquiques catalanes, amb dels quals ha estat vist, aquests dies, per algunes poblacions acompanyat de requetés i alfonsins, amb gran descocament.

—Ui, las bajas que han habido ya en el Instituto de la Dona! —glopejava una antiga primorriverista.

En bona lògica

Sota l'Esquerra, la junta de contingents de la Generalitat estava sota la presidència de Josep Fontbernat, el dels cent homes.

Avui, sota l'ègida radical, s'ha nomenat president d'aquella junta En Capdevila, el dels cors de Clavé.

Això ens fa esperar que quan mani la Lliga, la presidència recaurà forçosament en Lluís Millet...

Inicials oportunistes

Una persona prou coneguda entre els medis literàrio-científics de la nostra aristocràcia autèntica fou obsequiada, amb motiu d'una seva intervenció professional, per un client resident a Canàries, amb un magnífic automòbil torna de la seva factura. L'automòbil, al costat del número, porta una G i una C, abreviació de Gran Canària.

El nostre home decidí fer una excursió amb l'automòbil precisament el dia 6 d'octubre. En passar, via Puigcerdà, per Montcada, fou aturat per uns sometenistes doblats d'escamots.

—Quin permís de circulació porteu?

—Calla, home —féu un dels sometenistes, mentre amb la Winchester assenyalava la matrícula de l'automòbil —que no ho veus? G. C., Generalitat de Catalunya.

L'endemà, quan tornava cap a Barcelona, les coses havien canviat. A Montcada altra vegada una parella de la guàrdia civil li demanà el permís de circulació.

Novament les inicials de la matrícula li donaven via lliure; aquesta vegada un dels guàrdies digué:

—Fíjate, hombre: G. C., Guardia Civil. Una mica més i li presenten armes.

Segell pro-infància

MIRADOR no pot deixar de fer-ne propaganda.

En Campos, el dibuixant del cartell d'aquest any, es troba amb un col·lega i parlen de la seva obra:

—Noi, sort que t'has signat, que si no, no hi hauria res de teu en el cartell!

—No me'n parlis! N'estic avergonyit!

—Que pensaves que ningú no se n'adonaria?

—Res d'això: he estat víctima d'una confusió! Veuràs, com que sóc un artista que no emprenc mai cap treball sense invocar la inspiració de la musa, resulta que abans de començar una obra ja me la veig realitzada dins del cervell...

—No comprenc la confusió.

—Sí, home, sí! Em vaig confondre en creure'm que havia vist el cartell *in mente* quan on l'havia vist era en una bastida de la plaça de Catalunya!

Els ennavegats

Els presos de l'Uruguay adquiriren un número de la rifa de Nadal, i tragueren Tothom en parlà. Ningú però no parlà del propòsit dels sortosos desgraciats, un cop haguessin cobrat el premi: volien comprar el vaixell. Però aquest és propietat del comte de Güell, i com que el comte és soci de Lliga Catalana, per tal de fastiguejar aquell bé de Déu d'esquerrans, no volgué vendre'ls la nau.

La política no té entranyes.

Ara podrà comprar-se un diccionari

Entre les dependències de la Casa de Caritat on s'han ressentit els beneficis de la segona de Nadal, hi ha la redacció del *Full Oficial*.

El que més sorollosament demostrava la seva alegria, per la sort que li havia tocat, era un redactor generalment pansit, no massa llest a treure's les quartilles de davant.

Ara que tot ho veu de color de rosa, no s'enfadará si li retraïem dos exemples de la seva «literatura».

Un dia, parlant d'un accident, escrivia: «El herido, que por cierto se llamaba Francisco, presentaban», etc.

Una altra vegada, ressenyant la mort d'un nen a Terrassa, cloïa així la informació: «Entrada la noche, llegó el juez y ordenó el levantamiento del cadáverito.»

Un esport nou

De *La Vanguardia*: «Berlín, 26. — Se ha hecho público el número de esquiadores norteamericanos que tomarán parte en los juegos olímpicos de invierno de 1936 en Garmisch-Partenkirchen. Son en total 18; cinco, en los concursos de salto; cinco, en las carreras de distancia; seis, en las de descenso, y dos para las de salón.»

Sinó que ens creïem que aquest *salón* és una mala transcripció de *slalom*, pensàriem que l'esport de l'esquí n'ha fet de menuts, com el tennis amb el ping-pong i el golf de debò amb l'oblidat golf miniatura.

Ara?

Certa premsa diària va plena, aquests dies, de notes polítiques trameses pels diversos partits federals.

El lector atent pot haver observat que, quan apareix dins el panorama polític peninsular qualsevol perspectiva electoral — per

A la pàg. 3:

Cop d'ull internacional. L'any que s'acaba i el que ve, per Tiggis.

A la pàg. 6:

La personalitat d'Auziàs March, per R. Carreres Valls.

A la pàg. 7:

Des de València. El Servei d'Investigació Prehistòrica, per Almela i Vives.

A la pàg. 8:

Wagner, músic de les forces tel·lúriques, per Josep Palau.



LA DONA DELS NASSOS

Es cert que només s'ha quedat amb un, però val per tres-cenís seixanta-cinc

remota que sigui i per hipotètica que sembli —, tot seguit els «partits federals» sorgeixen amb la mateixa prodigalitat que els cargols i els bolets després de la pluja.

Ara es dona un cas parell. Tot són notes a la premsa sobre fusions, coalicions, reorganitzacions, etc., d'aquests grups que, segons definició d'un amic nostre, estan constituïts solament, cada un d'ells, per un o dos personatges de barriada i un segell de cautxú.

I un hom, allionat per l'experiència, es pregunta:

—Partits federals, ara? I, a on són, d'on surten? Perquè només fa cosa de dos a tres mesos, precisament, que ningú no va veure que existissin...

Tots els extrems són dolents

Temps enrera, la Ràdio Associació acostumava a radiar música bona, al punt que, a voltes, donava tres quartets en un sol dia. El *speaker* anunciava, infaliblement, les obres dels autors clàssics per *Opus I*, *Opus II*, *Opus III*, etc., fins que la direcció rebé un seguit de queixes per escrit que començaven, invariablement, amb aquests mots:

«Ja estem tips d'*Opus*...»
D'aquella feta, els *Opus* s'han acabat, però no hi ha guanyat ningú, perquè els han substituït per *seguidillas*.

Escarmet?

A Sitges, aquest Nadal, la Rifa no ha estat pas amiga de repetir la seva gesta de l'any passat ni tan sols d'imitar-la discretament. Els pobres sitgetans no han pogut participar ni del consol d'una de petita.

—D'una banda potser millor—ens deia, tot resignat, un comerciant de la Platja d'Or—, perquè la cosa ja no podria pas continuar. Hi hagué una dona que per a comprar uns bitllets de la Rifa que va veure venint de plaça, es va vendre un bacallà que portava... i que encara devia.

Esperança

Els resultats catastròfics d'aquest entusiasme per la Rifa de Nadal no hauran estat, pel que es veu, massa allionadors per als ex-afortunats sitgetans. Ho demostra amb prou evidència aquesta reacció de la majoria:

—Ja ens ho podíem pensar que aquest Nadal no treuríem havent vigint la grossa l'any passat. En canvi, veieu, la rifa de cap d'any ja és tota una altra cosa...

Col·leccionisme inútil

Hi havia família a Sitges que jugava en més de 125 números diferents i que arxivava curiosament les apuntacions de pesseta com aquell que col·lecciona segells. Com que no ha sortit premiat cap d'aquests 125 números, ja no cal descriure la indignació de tots aquests pacients ambiciosos de la sort.

—Només em sap greu—deia un, amb ganes d'auto-atenuar el seu desencís—pel temps que he perdut enganxant-los a la llibreta...

Filigranes

Tot Barcelona s'admira de la sort d'aquell obrer que pel fet de treballar a la impremta de la Casa de Caritat i viure a Sans ha tret la segona i la tercera a la vegada.

D'això se'n diu jugar a la Rifa a dues taules!—varem sentir que es comentava en un cafè de Sans.

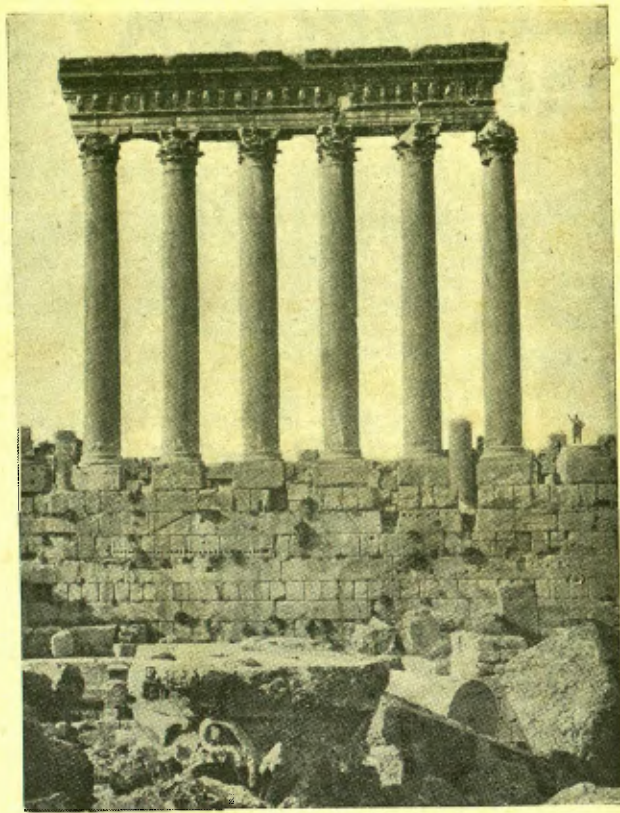
SI ÉS ELÈCTRIC
I PER AL VOSTRE AUTOMÒBIL
ho trobareu en les
millors condicions de
preu i qualitat, al
GARATGE ELÈCTRIC
CARRER MOIA, 618 (Arribu i Diagonal)

FITO
Exit en la mida
Corbates inarrugables
Dijames a bon preu
JAUME I, 11
Telèfon 11655

Un creuer per la Mediterrània

VIII.—De Caifa a Damasc

Estirat i prenent el sol dalt del pont jo estava passant un d'aquells moments d'eufòria que, de tant en tant, es presenten en qualsevol viatge marítim; sense cap apètnia ni cap ganes de saber res. Però la civilització, en forma de diari de bord, m'obligà a assabentar-me dels darrers comunicats per ràdio. Llegeixo: *Troubles en Es-*



Les sis columnes del Temple de Júpiter

pagne seguit de quatre notícies catastròfiques referents a l'estat del país. I com que gairebé tots els dies llegia coses semblants, vaig acabar per creure que devien ésser *troubles* trufades de males intencions turístiques.

En arribar a la vista de Caifa veig en el mapa que als voltants de la ciutat hi ha uns noms tan històrics com Mont Carmel, Nazaret, Mont Tabor i Tiberiades. Em sembla, doncs, que no ens quedarà altre remei que desembarcar i arrear la petita eufòria per tornar —ai las!— a la gran història. En els països de gran tradició no es pot viatjar tranquil; no acabeu mai la feina.

A Caifa no hi ha res d'exceptional a veure. La ciutat és una de tantes, sense pena ni glòria. Però, en canvi, el Mont Carmel té la glòria d'haver aixoplugat el profeta Elias en una de les seves coves.

En el convent del Mont Carmel hi ha els freres carmelites —com el seu nom indica—, dels quals és d'agrair una aigua curativa antiespasmòdica i particularment apreciada a totes les il·lars barcelonines que posen domàs al balcó pel dia de Corpus.

Arribem a Nazaret i tampoc no veiem res d'extraordinari. Aquí no és qüestió de veure, sinó de recordar, d'anar seguint els passos de l'adolescència de Jesús. I el record més emotiu el tenim a l'església de l'Anunciació.

Aquesta església del segle XVIII tampoc no val la pena de fixar-s'hi gaire, però si baixem al soterrani veurem la cambra on la donzella Maria va rebre la visita de l'àngel Gabriel, anunciador del pròxim naixement de Jesús, de la manera que tots sabem.

El que potser molts no saben és la mena de cova en què vivia la Verge Maria. Segons sembla, en el Nazaret d'aquella època hi havia diverses coves naturals que els galileus d'aquell temps aprofitaven per habitar-hi. Fa una certa emoció veure en quina

mena de cova Jesús va passar la infantesa. Una cova sòrdida i profunda. Una infantesa de taup. I els Van Eyck i el Della Robbia i el Fra Angèlic i el Tintoretto i tots els artistes de la humanitat vinga pintar palaus magnífics i jardins florits per representar l'escena de l'Anunciació verificada en aquesta pobra cova. I després encara diran que l'art no endolceix la vida.

Sortint de Nazaret veiem el Mont Tabor, famós per les batalles que s'hi han celebrat i més famós encara perquè hom hi situa el miracle de la Transfiguració. Es una petita muntanya de forma especial. En temps d'Antic III—segle III (a. de J. C.)—deien que tenia forma de mamella i ara la comparen amb el barret de Napoleó. Ganes de buscar tres peus al gat.

Carretera avall, arribem a la mateixa altura que el nivell del mar i baixant dos-cents metres per sota d'aquest nivell arribem al llac de Tiberiades. Aquest llac és molt més agradable que la Mar Morta: l'aigua és potable i amb una gran quantitat de peixos. El país està ple de testimonis de la vida de Jesús; el petit pujol on va pronunciar el Sermó de la muntanya; Betsaida, on vivien els seus deixebles Pere i Andreu; Magdala, poble de la Magdalena; Cafarnaüm i tants altres llocs coneguts i citats a les Sagrades Escripures. En aquest recó de món, a dos-cents metres sota el nivell del mar, Jesús va parlar a uns pobres pescadors i des d'aleshores començà una nova religió. Començament ben humil.

Moisés, en canvi, per entendre's amb el seu Jehová, s'hagué de valer de llamps i trons i pujar dalt del cim del Sinai. Però la doctrina de Jesús ha esclatat, després, amb molt més terratrèmol que la llei moisaica.

Amb vuit hores de navegació us traslladeu de Caifa a Beirut. Així com a la Galilea l'art no ha estat gaire propici, aquí

Balbek. Aquí no hi falta res; des de la columna a mig caure fins a l'eura entremaliada. Arribeu a malpensar que en temps d'August i Caracalla sols havien construït unes ruïnes de nova planta.

Cap al tard, quan s'esborren les qualitats de la matèria, sembla que us trobeu enmig d'una *mise en scène* d'un dels films

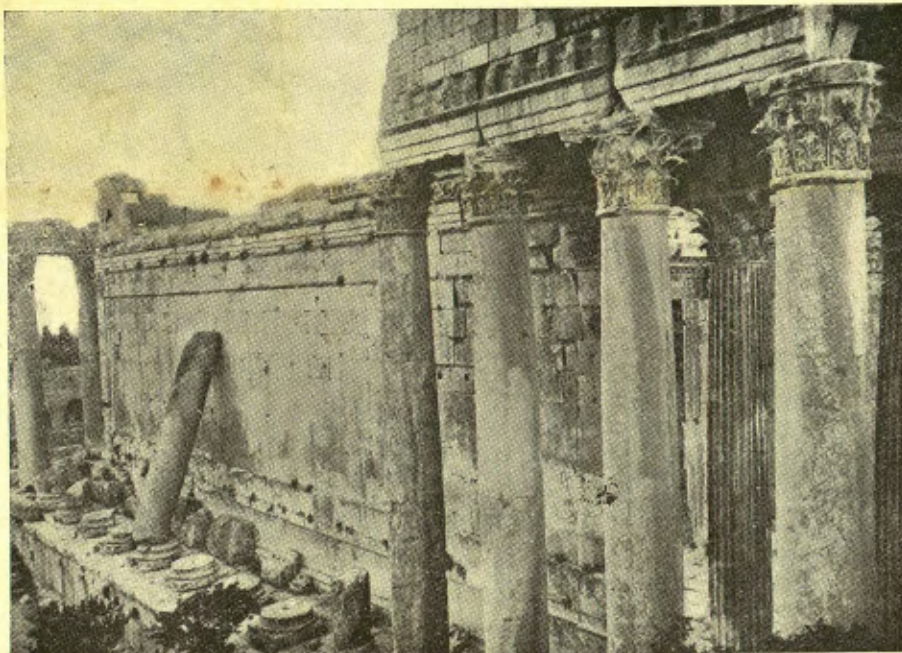


Tomba de Sant Joan

de Cecil B. De Mille. On hem anat a parar! Ja no respectem ni el delicat romanticisme de les ruïnes...

A Damasc canvia totalment la decoració. De l'ordre clàssic de Balbek passem al desordre pintoresc de l'Orient.

La ciutat està enmig d'un oasi exuberant que els àrabs s'han permès anomenar el «paradís». El fet que Damasc sigui un dels llocs de partença i arribada dels peregrinats a la Meca li dona un accent musulmà molt acusat. Pels carrers es veuen una gran quantitat de petites mesquites, *züks* plens de draperies i marqueries i personatges amb tota mena d'indumentàries orientals. El fes, el turbant, la *kufiya*, el *khumbáz*, el *chirual* i altres vestimentes, que lamento no recordar, són degudament apreciades pels turistes d'americana i pantalons.



Temple de Bacus (a Balbek) amb la columna inclinada des del terratrèmol de 1759

a la Síria s'ha prodigat eloqüentment. Hauré, doncs, de tornar a desembarcar. Beirut és una important ciutat en plena transformació. La lluita entre l'Orient i l'Occident s'efectua a cada cantonada. Miserables *züks* orientals van caient per donar lloc al confort occidental; com si es volgués continuar la penetració iniciada pel gran Alexandre.

A les taules dels cafès i sota la protecció de les cames d'una Joan Crawford—reproduïdes en els cartells de les parets—, es juga conscientment el jaquet i es fuma pausadament amb el narguil. Dintre de l'espessa fumera el to vermell del fes dona una nota de color, que és molt d'agrair, enmig d'aquell ambient sinistre. A fora, passava l'alt comissari francès amb un acompanyament de gran parada; però a les taules del cafè el tic-tac del jaquet continuava immutuable. A la barberia del costat hi havia un gran escàndol perquè sembla que el figaro pretenia afaitar en sec un client que li festejava la dona. I el tic-tac continuava com un rellotge. Diguem-ne, doncs, un tic-tac filosòfic.

Des de Beirut hi ha una excursió obligada a fer cap a Balbek i Damasc.

Passeu per una vall entremig de dues magnífiques serralades: el Líban i l'Antil·lihan. Neu a dalt a les akures de 3.000 metres, i vegetació a baix, fresca i amantada per dos rius històrics. I dels famosos cedres del Líban només en queden uns quants exemplars, en obsequi als turistes.

El conjunt monumental dels temples romans de Balbek té una grandesa rarament superada. Parlant de Karnak ja deia que a Balbek tindríem una impressió de major grandiositat. Ara que hi som ja ho podem creure. Com també, després de veure aquest temple, es pot creure en allò que en diuen la grandesa de Roma.

Del temple de Júpiter, el més important, avui sols en resten sis columnes i l'entaulament (uns 20 metres d'alçada). Els altres, el de Bacus i el de Venus, estan millor conservats, però també en estat ruïnós. Pel que queda es pot assegurar que deurién ésser de gran bellesa.

Però la gràcia de Balbek està, precisament, en aquest estat ruïnós. Com a ruïnes —en el sentit «artístic» de la paraula— no es pot demanar més. En cap construcció artificial dels jardins anglesos no he vist una imitació tan perfecta de ruïna com a

Però l'encís de Damasc no està, precisament, en aquestes quatre disfresses. És la llum i el color local el que dona una vibració subtil de sensualitat. I quan els muezzins es posen a cantar des de dalt dels minarets, aleshores us entendriu com un colomí. Ben mirat, Damasc és una ciutat de vida privada.

Un dels llocs més privats és el convent dels dervitxos giravoltadors. El ritus d'aquests monjos musulmans consisteix a giravoltar sobre ells mateixos i seguint un cercle determinat. L'espectacle és força impressionant: uns quants dervitxos vestits amb llargues bates lligades a la cintura i de diferents colors fan una gran rodona, amb les mans creuades i el cap baix. Acompanyats d'una melodia de música àrab caminen un darrera l'altre fins a donar unes quantes voltes a la pista. En un moment donat, s'aturen, es fan unes salutacions respectuoses i s'inicia una mena de vals individual. Al començament és lent, però de mica en mica s'anima fins arribar a un giravolt vertiginós. Els braços s'aixequen, els vestits s'inflen, les cares agafen expressions d'èxtasi i tot giravolta en gran deliri.

Segons diuen, l'origen d'aquesta dinàmica pregària deriva d'una anècdota del califa Abu-Bekr, el sogre i successor de Mahoma. Una nit el califa va tenir un somni: se li aparegué l'àngel Gabriel i li digué que Déu estava satisfet de la seva tasca. Abu-Bekr saltà joïós del llit i es posà a giravoltar de content. I des d'aleshores gira l'Islam al voltant d'aquest giravolt.

La mesquita més famosa de Damasc i una de les més importants de l'Orient, és la dels Omeies. Una autèntica meravella de mosaics daurats, marbres exquisits, catifes riquíssimes i tot el repertori sumptuós i digne de la dinastia omeia.

Dintre de l'edifici que reproduïm diuen que es conserva el cap de Sant Joan Baptista. Aquell cap exhibit per Salomé, damunt d'una safata, en tots els ballets poca-soltes. Sort que a la mesquita de Damasc se'l venera com es mereix. Les religions han de tenir les seves amicals correspondències. Perquè fins en aquest mateix article hem vist com l'àngel Gabriel apareixia en dos llocs ben diferents: a Nazaret i a la Meca.

MÀRIUS GIREDA

(Vegi's MIRADOR, núms. 289, 290, 292, 294, 296, 298 i 301.)

L'APERITIV

Sobre el violí d'Ingres. — Si ens aturem a considerar sobre una massa d'humanitat heterogènia, composta per individus de diferent sexe, diferent edat, diferents professions, diferent fortuna, diferent posició social, etc., a primer cop d'ull veurem que, si fa no fa, els components d'aquesta massa tenen les mateixes ambicions imaginatives, es mouen pel mateix impuls, i els defectes i les virtuts són gairebé els mateixos. Les diferències vénen a ésser sempre ocasionades per una qüestió econòmica. Un pobre, si tingues diners, faria exactament igual que el que fan els rics, i un ric, si es quedés a la misèria i tingués d'anar a carregar sacs al moll, probablement reaccionaria davant del misteri de la mateixa manera que reaccionen els que tota la seva vida no han pogut fer altra cosa que carregar sacs al moll. Això no priva que els rics diguin penjaments dels pobres i viceversa. A la majoria dels homes, ja des del temps antic, els agraden les comoditats materials, els balancins, els arrossos i les catifes perses. A la majoria dels nois, abans de casar-se, els agrada l'amor lliure i la prostitució; després de casats, no és que això deixi d'agradar-los; però comparteixen aquestes aficions amb les joies de la llar, més o menys, segons la posició i els principis morals de cadascú. La cosa que uneix més els homes és la política activa i passiva, i la cosa que lliga més la massa d'un país donant-li aquest aspecte gregari, fatal, i tronadíssim, és la publicació dels periòdics. Els periòdics tenen la missió solemne de guarnir cada dia amb quatre cols, dos raves i una alfabetuera l'hortet desoladíssim del cervell de milers i milers de ciutadans.

A primer cop d'ull, els magistrats, els militars, els capellans, els diputats, els banquers, els rendistes, els funcionaris, els botxins, els camisers, els pobres, els paràsits, els criminals, etc., etc., es mouen per quatre coses que mirades en fred acostumen a fer plorar. Això, naturalment, és a primer cop d'ull. Però jo afirmo que aquest primer cop d'ull és fals i és fals perquè hi ha allò del violí d'Ingres, que, per a mi, és la sal de la humanitat. Imagineu-vos que aneu pel món i visiteu un jutge. Aquest jutge té l'aspecte vulgar i complet i natural de tots els jutges, és allò que ara en diuen un jutge cent per cent. Vosaltres us penseu que aquest senyor té les passions, les aficions i les ambicions que acostumen a tenir els senyors de la seva classe, i imagineu-vos que aquest senyor us convida a dinar i us ensenya la casa, i veieu que dels mobles, de la conversa, dels plats que mengueu, de l'escot de la senyora del jutge, de la vulgaríssima inflexió que el jutge dona al seu bigoti, es desprèn que efectivament aquell senyor és un jutge net i pelat i prou. Però, en una alcova recòndita, o en algun recó secret i predilecte de la casa del jutge, us trobeu penjat a la paret un diploma en el qual es nomena al senyor jutge president d'honor d'una societat dedicada a la cria de canaris. Dissimulant l'estupefacció, piqueu l'ullet al jutge, el qual respira i es torna d'un color de rosa celestial. Aleshores el jutge es destapa, us obre el cor, us diu la pura veritat, us explica la seva passió, l'autèntica, l'espiritual, la delicadíssima, la poètica, la desinteressada passió dels canaris; allò que el canari li suggereix, allò que a ell li fa sentir i li fa somiar; els sacrificis que ha fet pels canaris; allò que ni la judicatura ni la dona pròpia, ni la dona d'un amic, ni els fills, ni un automòbil que té en perspectiva, ni els honors ni les pompes i vanitats d'aquest món podrien aconseguir d'ell, ho ha aconseguit un canari flautat, amb un brot d'escarola al bec, i amb aquella poca-solta transcendental que acostumen a tenir els canaris quan canten.

I així, com en el cas d'aquest jutge, ens aniran sortint violins d'Ingres fins a l'infinit, cada vegada més desconcertants i més inesperats, i vindrem a la conclusió que cada cosa és un món, i que l'home encara, de tots els animals, és el més susceptible del màxim imprevist. Moltíssimes vegades, els determinants de grans catàstrofes familiars i econòmiques no són precisament les dones, el joc o la política, sinó que són els meravellosos i estranyíssims violins d'Ingres que tots portem amagats al fons del cor.

Hi ha botxins que es dediquen a col·leccionar estampetes de la primera comunió. Sacerdots apassionadíssims pel joc de botxes. Cirurgians famosos que només somien llevar-se a les cinc del matí i anar a pescar amb canya. Prostitutes que senten un autèntic menyspreu per llur professió i només les commou l'arquitectura romànica. Criminals d'ofici que només són felços amb un brot de fonoll entre les dents. Caixers honorables que treballen tot l'any per poder agafar una merla imponent la diada de Sant Josep, d'amagat de la família, en una taverna inconfessable i en companyia de quatre toreros aficionats.

Respecte al violí d'Ingres, es podrien explicar coses que farien tremolar les pedres, i ara que som als dies nadalencs, jo no sé si mai us heu aturat a considerar sobre aquesta delicada i tendra maçonaria formada pels pessebristes.

El pessebrista sembla que sigui un personatge de l'altre món. Tots de menuts hem fet pessebre, i ara que som grans, ajudem els menuts i col·laborem en llurs pessebres per mantenir-los la càndida il·lusió. Però això és una cosa normal com menjar torrons o com pagar el pis, i això no té res a veure amb el pessebrista. El pessebrista és l'home que per principi i per damunt de tots els seus principis, sent, viu i somia només que pel goig de fer pessebre i que hi pensa tot l'any, que el domina per damunt de les seves ocupacions i de la seva mandra. Abans que la família, o que la política, o que totes les seves ambicions eròtiques i literàries, hi ha el pessebre. Això fa que cerqui els altres pessebristes, que s'uneixin ells amb ells, que fundin societats, que creïn estímuls, rivalitats, enveges i odis, que combinin conxorxes ferocíssimes i truculents; és a dir, que sobre la vulgaritat del món que es veu a primer cop d'ull, creïn el món alat i màgic dels pessebristes, ignorats, oblidats de la gent, sense que ningú cregui en la seva existència autèntica, voraç i apassionadíssima. El pessebrisme, com tantes aficions ocultes, produeix aquestes grans paradoxes d'ordre moral. Uneix botxins, embanquinadors, notaris, usurers i poetes. Realitza el món del violí d'Ingres, molt superior al món dels diaris i al món que es veu a primer cop d'ull.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

CODORNÍU



FIGURES BARCELONINES

Un home i un discurs

Un dia, a mitja tarda, era introduït al despatx d'un home magríssim, d'ulls vius, petits, bellugadissos, barba blanca i cabell negre. La minyona que m'introduí rebé l'encàrrec de servir el berenar al senyor, i la conversa lliscà per damunt la fumerola d'un plateràs d'escudella més o menys autèntica, ben equilibrat damunt el paperam de la taula d'escriure. Aquella mateixa tarda vaig saber algunes coses; que el meu interlocutor és d'una bonhomia que enamora, que té una vèrbola inestroncable, que té una memòria prodigiosa i que la seva aversió a la gramàtica és definitiva. I sobre aquest darrer extrem no li manca raó; ara digueu-me si no és desesperant que a setanta anys, un cop format sota el signe de la y i de les ch finals, un cop feta la transició a les Normes, quan les columnes del *Diccionari Ortogràfic* s'han ennegrit de tant passar-hi el dit amunt i avall, que ara us vingui Don Pompeu, per Mestre Fabra que sigui, i amb el seu nou *Diccionari General* faci totalment inservible l'*Ortografia*, digueu-me, dic, si a setanta anys no es pot sentir aversió a la gramàtica i les seves lleis! Aquest home, doncs, que s'ha declarat incompatible amb totes les gramàtiques, que ha estudiat —sense gramàtica, naturalment— com aquell qui diu totes les llengües d'Europa, que és tan capaç de llegir-vos la Història d'Espanya en suc com de recitar-vos tot un acte del *Hamlet* d'una sola pirrada, és metge i es diu Josep Armangué.

El doctor Armangué és un gran infant que no sap com plànyer de no conèixer l'obra de la qual li parlen. Ell en coneix moltíssimes. És un dels pocs homes informats i ben informats—del moviment literari—la llengua tant se val—i no s'acaba de resignar que als seus anys es vegi impotent per seguir rigorosament al dia la producció científica i la literària.

Un home d'una semblant capacitat de lectura i, d'altra banda, propens a les sentències —ja fa alguns anys que *El Muntanyenc* de Camprodon n'hi publica; d'ara fa poc n'hi publica *La Medicina Catalana*— a tal extrem que és molt probable que a Catalunya tinguem, i a desgrat de la seva modestia, un altre La Bruyère —i si el tenim o no el tenim ja ho veurem quan s'editi un llibre dels seus pensaments—, es comprèn que quan els seus mèrits l'encimbellaren fa mig any a l'Acadèmia de Medicina de Barcelona (per què no s'hauria de dir Acadèmia de Medicina de Catalunya?) el seu discurs d'ingrés no versés, com els seus predecessors, sobre un punt concret de la ciència mèdica, sinó sobre un tema tan suggestiu i tan al marge del rigorisme científic com aquest: *L'escomesa dels literats i la resposta dels metges*.

Imaginem si n'ha recollides de dades el Dr. Armangué, per esclairir el seu documentatíssim discurs! Basti dir que per no sortir-se dels límits reglamentaris pel que fa a temps, el discurs que escoltaren els assistents al seu ingrés era si fa no fa la tercera part del seu discurs escrit. I bé; què deia en aquest discurs? Ja ho podeu imaginar. De bones a primeres, vulgues no vulgues, en els mots d'excusa rituals i inicials, revelava el pensador amb una frase llampeguejant. Aquesta: *Per mi, la «solemnitat» és l'escorça de la buïdor*. I home antiolemnista, si us és grat i per paradoxa, antiacadèmic, amb un llenguatge llis i pla, però no vulgar, desordenat, però no barroer, passa revista dels literats que s'han trufat dels metges, els exemples passen a rierades, i després cerca la causa, esbrina el perquè de tantes invectives contra els metges. «Seguiré els procediments propis de la meua carrera —diu—. Primer presentaré els casos, i una volta exposats, intentaré d'esbrinar les causes a què deuen atribuir-se. Seguiré l'ordre cronològic.» I comença la gran parada. Cervantes, Quevedo, Esquivel, Bal-

tasar Gracián, Tirso de Molina, Caramanchel, Molière, del qual diu: «Crec que no ens tenia cap odi. Veia les ridiculeses dels metges del seu temps i el divertien. Ningú no odia el que el diverteix. Com que en això va trobar una mina per entretenir el públic, que sempre serà criatura, ho aprofità, exagerant-ho.» Segueix amb Boileau (al qual el Dr. Armangué no estima gaire perquè, diu, *el trobo massa amic de regles*), Nemeitz, Beaumarchais, Goldoni, Walter Scott, Feijóo, Ramón de la Cruz, Scribe,



Dr. Josep Armangué

Mesonero Romanos, Bretón de los Herberos, Frédéric Soulié, Alphonse Daudet, Tolstoi...

«Quina classe de metges deuen anar a buscar aquests literats?», diu el bo del doctor Armangué per tot comentari després d'un seguit d'exemples desoladors per als metges. El Dr. Armangué, però, té el bon gust de no aprofundir la pregunta i s'estalvia de caure en la sabatejada, a tornajornals, dels literats. Molt al contrari, s'inclina davant Shakespeare, Balzac, Edmond About, Rabelais i Goldoni, aquest darrer (que també figura en l'altra llista) a causa de presentar «en *El Bugiardo* un metge que resulta un tros de pan».

Mireu com es disposa a analitzar les causes de l'odi dels literats als metges: «La més clara i forta de totes és que els metges d'abans, en general, s'ho mereixien.» Res de partit pres, doncs. Aquesta ponderació és un dels grans al·lucinatius del discurs del Dr. Armangué. Si ha estat ponderat en el comentari quan fa desfil·lar els autors i els exemples adversos als metges, s'ha donat en cos i ànima en l'homenatge als literats que tracten el metge amb respecte. I tampoc no infla excessivament l'elogi i l'homenatge dels metges quan retreu d'ells —no pas generalitzant, sinó dient nom per nom i per quina causa— actes d'abnegació i de veritable heroisme, alguns dels quals simplement esborronadors, i que encaixen meravellósament a l'enunciat del capítol: *De la callada resposta dels metges*.

Hi ha un capítol, en el seu discurs —*Intermezzo*—, que bé mereix un bon article. Jo no el podré fer ara per raons d'espai i l'ofereixo a la competència dels meus companys de ploma. Magnífica pinzellada que posa al viu la humanitat d'ahir, i que explica tantes coses, entre elles l'escomesa dels literats als metges i fins la justificació d'aquella escomesa. Però no és precisament el que ens diu dels literats i dels metges la part més substancial de l'*Intermezzo*, sinó la totalitat, el conjunt, l'amidament del nivell cultural del temps, tan enormement distint—portes enfora, perquè, ben furtat, en quants aspectes el panorama actual es deu assemblar al d'ahir!— del nostre.

Cal conèixer personalment el Dr. Armangué perquè la lectura del seu discurs sigui un gaudi complet; i això a causa d'imaginar les mateixes inflexions de veu, la veu mateixa, el gest del braç lliure i aquell pampallugueig dels ulls menuts, que són tota la gràcia del parlar del nostre home.

Per poc que us vagui, llegiu el discurs del Dr. Armangué. Llegiu, sobretot, l'*Intermezzo*, i us ben asseguro que no haureu perdut el temps.

JOSEP MIRACLE

Mirant a fora

El golf, la diplomàcia i l'opinió pública

Els representants anglesos, americans i japonesos, abans de rompre les negociacions navals de Londres, volgueren, malgrat tot, separar-se amistosament i es passaren el dia en un camp de golf, convençuts de les virtuts calmants d'aquest esport.

A Ginebra, un diumenge d'aquest mes, en un moment difícil del conflicte entre Iugoslàvia i Hongria, el ministre d'afers estrangers de França, Laval, volgué veure amb urgència el primer delegat britànic, Eden. Però Eden era al golf.

Cosa molt britànica, als compatriotes d'Eden aquest ara els mereix més confiança. Els anglesos pensen que un home polític prou lliure d'esperit per a saber pendre's algun esbargiment enmig dels afers més greus, mereix més confiança perquè demostra que els tractarà amb sang freda i el seu judici no serà enterbolit per la passió.

En canvi, ara fa dotze anys, quan la Conferència de Canmes, Briand volgué seguir Lloyd George als links de golf i es deixà retralar provant de jugar-hi. Els francesos s'ho prengueren malament: Briand podia malgastar així el temps que devia al país?

Competència de tradició

Eckhardt, el delegat hongarès a Ginebra, en els seus discursos davant el Consell de la S. de les N., a propòsit de la discussió del memoràndum iugoslau, es va permetre algunes imperlinències adreçades als països de la Petita Entesa.

—Els que no tenen tradició—digué el delegat hongarès—recorren a la propaganda!

—Els romanesos no tenim tradició?—saltà Titulesco—. Instal·lats al mateix país que no hem deixat d'ocupar d'ençà que ens hi van dur els emperadors romans, hem esperat durant segles que els hongaresos arribessin d'Àsia!

Moeller

El darrer escàndol esclatat a França és el del danès Lykkadal Moeller, que sembla haver-se acontentat estafant dos-cents milions de francs.

D'aquest financer hom conta una conversa seva amb un advocat parisenç.

—Vull constituir—deia el client—un sindicat de banquers. El Banc dels Països Escandinaus acaba de saltar, i cal que jo faci alguna cosa. Redacteu-me tot seguit un projecte d'estatuts.

L'advocat agafa ploma i paper, escriu: «Article primer: Objecte del Sindicat», i pregunta:

—Quin objecte té?

—Quin objecte?—exclama Moeller saltant de la cadira—. I per què? Es que és necessari que tingui un objecte?

Krupp, col·leccionista d'art

Ja era esperada la dimissió de Krupp von Bohlen, tant a causa del seu caràcter com per la sorda hostilitat envers ell de dos homes, Schacht i Ley, que entre ells també són enemics. A aquesta enemistat cal afegir la de Thyssen, un altre gran industrial.

Thyssen no menysprea cap ocasió de remarcar que ingressà al nacional-socialisme en 1927, mentre que Krupp esperà fins a 1933.

A casa seva, Thyssen tenia, en bon lloc, dues esplèndides escultures, dues Verges del segle XVI, que només podien comparar-se amb les que posseïa Krupp.

Quan vingué la «revolució», Thyssen substituï les Verges pels bustos de Hitler i de Goering.

Krupp no va canviar res.

Quincalleria

Hiller ha volgut visitar Siemens, el famós industrial. Goebbels i Goering l'acompanyen, seguits de l'escolta habitual.

Siemens mateix acompanya els seus il·lustres hosts pels tallers immensos, plens de màquines enormes.

Tot d'una, Goering no es veu enlloc. On deu haver anat?

S'ha sentit un crit que ve de molt amunt. Tothom alça el cap. Prop de la claraboia, Goering espeterneja, enganxat per les decoracions a un electro-imant.

La cançó de Solweig

A Berlín es projecta la pel·lícula Peer Gynt, rodada amb capitals suecs. Abans, hom havia sondejat organismes oficials del Reich per tal de saber si capitals alemanys podien participar en aquesta producció.

Després de pensar-s'hi, la Cambra de Kultur del Reich va respondre en aquest sentit:

«Per què? Aquest film no entra absolutament dintre els interessos del Tercer Reich. No podem prestar cap atenció a la història d'una dona que es passa vint anys esperant el mateix home, en comptes de tenir criatures.»



Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijames a bon preu

JAUME I, 11
Telèfon 11655

GUTENBERG, S.A.

Fàbrica de maquinària
per a les Arts Gràfiques

Nàpols, 215 - Telèfon 55723
BARCELONA

COP D'ULL INTERNACIONAL

L'any que s'acaba i el que ve

Un any més s'ha ensorrat en l'abisme del temps sense haver satisfet les esperances amb què la humanitat l'havia acollit. En neix un altre, del qual no es pot dir amb certesa que sigui presidit per bons averanys.

No podem examinar pas tots els esdeveniments que durant aquest any que s'acaba han imprès una fesomia a la política internacional. No podem tampoc—ni volem—fer de profetes respecte a l'any que comença.



G. G. Knox, president de la Comissió de Govern del Sarre

Notem només que més d'una vegada la pau ha estat en perill en aquests dotze mesos darrers, però especialment quan tingué lloc el cop de mà nazi a Viena amb la consegüent tramesa de tropes a la frontera del Brenner, i quan foren assassinats a Marsella el rei Alexandre de Iugoslàvia i el ministre francès Barthou.

La primera vegada hauria bastat una imprudència més per part d'Alemanya per a desencadenar la guerra. En efecte, si les tropes italianes haguessin entrat en territori austríac sota pretext d'evitar l'Anschluss, els exèrcits de la Petita Entesa no haurien vacil·lat a fer el mateix. I no cal dir el que s'hauria esdevingut. Però Alemanya es mantingué tranquil·la, potser no creient oportú de comprometre's en un conflicte de conseqüències imprevisibles. Segui com sigui, aleshores aparegué ben clar el perill d'una guerra.

Els esdeveniments que s'han subseguit després de l'atemptat de Marsella són massa recents perquè els hàgim de recordar. Una guerra balcànica, que inevitablement s'hauria estès a altres bandes d'Europa, ha estat conjurada gairebé de miracle. Aquest ha estat el més gran, gairebé l'únic de gran, èxit assolit per la S. de les N. Es clar que hi té la seva part l'aliança franco-britànica, que és innegablement la base de la situació política internacional. Es pot dir que per obra de Baldwin i de Barthou l'any que acaba no ha vist l'atemptat de Marsella produir efectes semblants al de Sarajevo.

No han mancat escaramusses diplomàtiques, alarmes més o menys justificades, en el transcurs de 1934; però tot plegat queda si fa no fa com abans, la qual cosa vol dir que els problemes més grossos de la política internacional encara estan per resoldre.

Pel que fa a la política interior de les nacions, tres fets importants val la pena de recordar: la defesta de la social-democràcia vienesa, l'assassinat de Dollfuss i l'execució dels lloctinets de Hitler. I val la pena de recordar-los només perquè són pàgines vergonyoses.

Què passarà aquest any que comença dimarts? Ja hem dit que no som profetes; més val doncs que llancem un ràpid cop d'ull a les situacions probables.

Benes ha dit, en un dels seus últims discursos, que l'any que està a punt de començar serà decisiu per a la pau europea. Compartim l'opinió del gran polític txecoslovac, perquè creiem que si la crisi, com diem en el nostre darrer article, és deguda a les enormes despeses exigides pels armaments, ella determinarà una pressió formidable per a resoldre, en un sentit o altre, els problemes existents.

Les coses han arribat a tal punt, que s'imposarà una solució dintre breu temps: o pau i reducció d'armaments, o guerra i semidestrucció d'Europa. Hi cap encara la hipòtesi d'una revolució; però, pel nostre compte, li prestem escassa importància, ja que avui les revolucions socials són molt difícils, si no impossibles.

Fa pocs dies que Mussolini ha dit en un discurs que la guerra és, per ara, impossible, perquè en les caixes dels Estats hi ha pocs diners; però, quan n'hi hagi, caldrà pensar en una millor estructuració d'Europa. No analitzem detalladament l'opinió de Mussolini; però remarcuem només això: la crisi impedeix la guerra; però com podrà desaparèixer la crisi si les causes que la determinen no són suprimides? Perquè les condicions econòmiques millorin cal limitar els armaments, i aleshores com podrà fer-se una guerra?

L'any que neix es trobarà tot de cop amb una qüestió capaç de donar sorpreses ben poc agradables: el plebiscit del Sarre, la data del qual s'ha fixat per al 13 de gener.

Durant l'any passat ja semblava en alguna ocasió que la qüestió del Sarre provocaria incidents, si no tràgics, sorollosos; però també en aquest cas l'entesa franco-britànica ha produït els seus efectes. Les modalitats dels plebiscits han estat estipulades amb general satisfacció i, tenint en compte el pacte de Locarno, han estat trameses a aquella conca tropes internacionals amb el fi de garantir la llibertat del vot.

Però què succeirà si el plebiscit resulta favorable al *statu quo*? Donat el tarannà nazi, tot pot esperar-se. I si es realitzés la hipòtesi oposada, i els adversaris del retorn de la Sarre al Reich fossin objecte de violències, quina actitud adoptarien França i Anglaterra? Ben poc falta perquè aquestes preguntes trobin la resposta.

Serà aquesta qüestió la primera, i no pas banal, que les cancelleries es trobaran al davant. Però encara n'hi ha d'altres, i ben greus també: pacte oriental, rearmament d'Alemanya, represa de l'entesa franco-italiana, i, cal no oblidar-la, solució de la Conferència del Desarmament, que Arthur Henderson vol mantenir en vida després d'haver contribuït a ofegar-la, i això que se li hagi concedit el Premi Nobel de la pau, cosa que pot demostrar que els savis de l'Acadèmia d'Estocolm no estan massa al corrent del que passa de debò i només jutgen per les aparençes.

El pacte oriental consisteix en un acord estès a un grup de nacions—França, Txecoslovàquia, Polònia, Alemanya, U.R.S.S., Lituània, Estònia, Letònia i Finlàndia—, les quals s'haurien de comprometre a mantenir la pau entre elles, i en el cas que un país signant del pacte fos agredit, els altres s'haurien de solidaritzar amb ell. A Londres s'ha donat molta importància a aquest pacte, considerant-lo una veritable garantia de pau per a Europa.

Fins ara, els obstacles vénen d'Alemanya i de Polònia. La primera posa com a condició que se li reconegui el dret a la paritat d'armaments, i la segona, en el fons, perquè gira d'algun temps ha dintre l'òrbita de la Wilhelmstrasse i sent hostilitat envers Txecoslovàquia. Però Anglaterra, França i la U.R.S.S. esperen vèncer les vacil·lacions d'Alemanya i de Polònia.

Què fer davant el rearmament d'Alemanya, a complert en oberta violació del punt essencial—la part V—del tractat de Versalles? Legalitzar aquest estat de coses com un fet consumat? França, i amb raó, no vol saber-ne res. Les opinions angleses estan dividides: Mac Donald diu que sí, que no; altra vegada que sí i altra vegada que no; Henderson diu que sí; Baldwin i tots els conservadors diuen resoltament que no.

Caldrà adoptar una decisió o altra. Quina? El que no admet dubtes és que els armaments alemanys, que han dut el Reich a les portes de la ruïna econòmica, no tenen pas cap finalitat pacifista.

El reacostament franco-italià, que té la seva importància per a la pau, és objecte de negociacions que fa mesos que duren. Es veurà assolit en 1935? Si s'hagués de jutjar la política de Mussolini pel passat, caldria respondre negativament, però sembla, almenys pel que és diu a París, que hi ha bones esperances. Tant de bo es realitzin. Sempre serà una garantia més per a mantenir la pau a Europa.

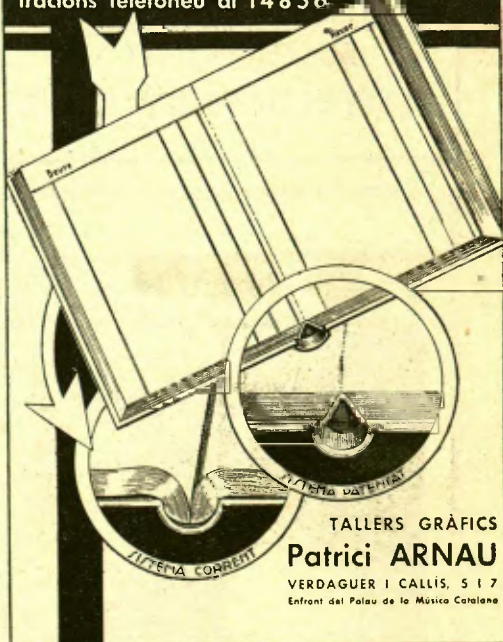
I la Conferència del Desarmament? Dubtem que hi hagi cap companyia d'assegurances capaç d'estipular un contracte sobre la vida d'aquesta pobre Conferència, sabotejada pels poderosos fabricants de canons, als quals convé que es prolongui indefinidament la situació actual. Es podran veure moltes coses en 1935, però no que aquesta Conferència arribi a convèncer els governs a limitar els armaments.

Hem apuntat els problemes més importants plantejats en iniciar-se aquest any que ve. N'hi ha d'altres encara, però que tenen una repercussió més limitada. Tal, per exemple, el bel·licisme japonès i la tivantor entre Rússia i l'Imperi del Sol Naixent; tal, també, la Conferència Naval de Londres, que s'hauria hagut de reunir en el transcurs de l'any que ve, però que a hores d'ara ja s'ha esfumat en les negociacions preliminars.

L'any 1934 no ha dut als homes la pau definitiva. Ho aconseguirà l'any 1935? Tant de bo els homes de bona voluntat—que no en manquen—reixin en llurs humanitaris propòsits.

TIGGIS

Nova modalitat en la confecció dels llibres de comptabilitat que permet d'escriure-hi amb perfecta comoditat i estalvi de temps. No n'augmenta el preu. Per a demostracions telèfonau al 14856.



TALLERS GRÀFICS

Patriar ARNAU

VERDAGUER I CALLIS, 5 i 7

Edifici del Palau de la Música Catalana

J. Casanova

CAMISERIA I GÈNERES DE PUNT

Darreres novetats en gèneres de punt de totes classes

Especialitats en camises a mida i trajes interiors de llana

Mitges Subur, exclusives

TELÈFON 74574

ANTIGA CASA COLLDEFORN SALMERON, 99

¡NERVIOSOS!

Prou de patir inútilment, gràcies a les acreditades GRAGEES POTENCIALS DEL DR. SOIVRÉ

que combaten d'una manera còmoda, ràpida i eficaç la Neurastènia. Impotència (en totes les seves manifestacions), mal de cap, cansament mental, pèrdua de memòria, vertiges, fatiga corporal, tremolors, dispània nerviosa, palpitations, histerisme i trastorns nerviosos en general de les dones i tots els trastorns orgànics que tinguin per causa o origen esgotament nerviós.

Les Gragees potencials del Dr. Solvré,



més que un medicament són un element essencial del cervell, medulla i tot el sistema nerviós, regnant el vigor sexual propi de l'edat, conservant la salut i prolongant la vida, indicades especialment als esgotats en la seva joventut per tota mena d'excessos, als que verifiquen treballs excessius, tant física com moral o intel·lectuals, esportistes, homes de ciència, financers, artistes, comerciants, industrials, pensadors, etc., aconseguint sempre, amb les Gragees potencials del Dr. Solvré, tots els esforços o exercicis fàcilment i disposant l'organisme per reprendre's novament amb el màxim resultat, arribant a l'extrema vellesa i sense violentar l'organisme amb energies pròpies de la joventut.

Basta prendre un flascó per convèncer-se'n

Venda a 6'60 ptes. flascó, en totes les principals farmàcies d'Espanya, Portugal i Amèrica

NOTA.—Derivats i tractament d'25 ptes. en segells de correu per al franquisme a Oficines Laboratoris Sòk-targ, carrer del Ter, 16, Barcelona, rebreu gratis un llibre explicatiu sobre l'origen, desenvolupament i tractament d'aquestes malalties.

EL CINEMA

UN FILM DE FLORIÁN REY

"La hermana San Sulpicio"

Neguem que pugui haver-hi ningú que cregui més en el cinema espanyol que nosaltres. Creiem en la seva possibilitat i creiem, a més, que aquest cinema podria jugar un rol gens negligible en els destins del cinema en general. Es pot crear aquí una cinematografia amb funcions pròpies, un cinema racial cent per cent espanyol, que ens sorprengui i sorprengui els estrangers amb un enèrgic accent autòcton. Avui, cada escola de cinema és lluny d'esgotar totes les possibilitats incloses en l'art de la pantalla. Són totes elles, doncs, unilaterals i és en contrast recíproc que americans, anglesos, alemanys i francesos neutralitzen aquella unilateralitat, constituint cada escola una lliçó vivent que les altres no deuen desaproveitar. En aquest concert de veus, entenem que un cinema espanyol podria aportar un to que fa molta falta. Jugar en alguns aspectes el rol fructuós que el cinema rus ha intentat evidenciar, però sense l'inconvenient que significa desnaturalitzar les intencions artístiques en posar-les al servei d'una predicació demagògica. Aproximar el cinema a la veritat, mostrant formes de vida primordial a través d'un estil auster com convé a la realitat castellana.

El gran amor condiciona grans odís. Com més estimem una cosa amb més violència detestem tot allò que conspira contra ella. La nostra, ens sembla, legítima esperança sobre el cinema espanyol ens obliga a detestar tota aquesta producció incipient que, per vergonya de tots, aconsegueix algunes voltes traspasar la frontera i que constitueix la tònica dominant de tot el que es va fent aquí i a Madrid. No és que ens ho mirem amb ulls severos. Res d'això. És que la indulgència té límits. En aquest panorama aclaparador tenim tantes ganes d'arrapar-nos allí on sigui, amb tal que la nostra honorabilitat no en surti compromesa, que no deura estranyar ningú si avui escrivim a dues columnes el títol d'una producció nacional que té l'estranya virtut de tenir una aparença normal.

Florián Rey ens donà fa temps, amb *La aldea maldita*, una pel·lícula de primera classe que vingué a realitzar, a donar forma corpòria, als nostres pressentiments. Aquesta cinta és avui encara una pel·lícula que no pot substituir-se per cap altra i aquells que no l'han vista no saben el que és una pel·lícula espanyola. A última hora, s'hi varen afegir uns fragments dialogats que desbataren l'equilibri original de l'obra, però tot i això, *La aldea maldita* aconsegueix encara una emoció extraordinària. Més tard, amb *Sierra de Ronda*, Florián Rey demostrava que era capaç de tornar a reincidir en aquest camí de sinceritat i d'honestetat artística total.

Amb *La hermana San Sulpicio* el cas és diferent. Aquesta no és una obra heroica, ni tampoc, tan sols, un film que reveli una vibració personalíssima. Es tracta d'un film comercial, estrictament comercial, que utilitza un dels arguments més coneguts del públic d'aquí, la novella aquesta de Palacio

Valdés havent aconseguit un dels tiratges més copiosos que coneix l'edició castellana. L'anècdota no pot a penes interessar-nos. Es transparent, diluïda, sense corporeïtat ni acotacions psicològiques. Però—oh paradoxa!—l'espectacle és atractiu, té gràcia, les situacions una per una són divertides, el film us captiva, no us ensopiu mai i quan s'ha acabat us sembla que l'heu trobat curt.

Florián Rey ha palesat amb això el virtuosisme de què és capaç i la sana visió que té del cinema, i això per nosaltres és



Imperio Argentina

el més important. Si la forma està assegurada, l'obra mestra vindrà, si el director té la sort de caure un dia sobre un tema grandios de debò. Amb *La hermana San Sulpicio* ha demostrat simplement el partit que sap treure del primer que se li presenta. No parlem de l'aspecte material del film, que és absolutament normal. No hi ha aquí cap falla a remarcar. La continuïtat és, així mateix, correcta; l'estil, homogeni. Tot pertany a una mateixa mà i a un mateix cervell, sensació que no donen pas—bon tros se'n falta—la majoria de les produccions nacionals.

Imperio Argentina, molt fotogrènica. Canta molt, no direm massa, perquè com que ho fa bé no ens pot saber greu; balla millor; actriu excel·lent. Miguel Ligeró, molt divertit i sempre discret, no calent mai en cap d'aquelles extralimitacions tan temptadores dins la idiosincràsia del seu treball. No sabem si l'apocament de què fa prova Salvador Soler és volgut. Probablement. És l'enamorat poc decidit, que pensa molt i obra poc, el taciturn del nord oposat l'impulsu del sud.

El film, que té una fotografia impecable i un registre sense falles, està molt bé de música. El passeig pel riu és, en aquest sentit, un encert que el públic segurament apreciarà.

Amb *La hermana San Sulpicio*, Florián Rey aconseguirà un èxit formidable. La recepta amb la qual el film ha estat cuinat és d'aquelles que no fallen. Ara bé, seria llàstima que aquest èxit distragués l'autor de la seva vocació essencial. No ho creiem. Florián Rey deurà conformar-se a les regles del joc, que consisteixen a tenir en compte el públic i un mateix. Trobar la posició justa, heus aquí la clau. I si sempre que fa un film pensant en el públic treu una cosa com el film que ara ens ocupa, ja podem respirar. Hi ha èxits que avergonyeixen. *La hermana San Sulpicio* indica la ruta per acabar amb aquells i demostra que un film pot parlar castellà i no ésser una xavacanada.

JOSEP PALAU

Aquest número ha passat per la censura

PANORAMA

«La Ruta de Don Quijote»

Amb un exemplar del *Quijote*—o potser del llibre d'Azorín que porta el mateix títol que el film—, Ramon Biadiu ha recorregut la Manxa amb la idea de filmar els indrets que foren testimoni de les gestes del Cavaller de la Trista Figura. Resultat de les seves activitats cinematogràfiques en aquella regió ha estat un bon documental que té el doble interès d'aplegar unes imatges sorprenents sobre un país altament suggestiu i de referir aquestes imatges a un fet literari de primera importància.

Ramon Biadiu ha fet una bona labor de cineasta. Ha sabut veure a través de l'ull de la càmera les coses que importava veure. Tria discreta dels assumptes. Els molins de vent, les llacunes, la *venta* perduda enmig de la planúria manxega, les mostres dels oficis, els tipus característics del país, coses totes que Ramon Biadiu ha encertat a filmar, aconseguint sense *mentir* treure el màxim rendiment fotogrènica dels seus motius.

La música que ha escrit expressament per a aquest film el mestre Gaig és un gran encert que ha de contribuir a l'èxit.

Potser el títol més adequat de la cinta fóra: *De la ruta de Don Quijote*, ja que tota ella no és mou de la regió manxega, una part doncs, solament, de la ruta total de les sortides de Don Quixot.

Uns quants títols, fragments del llibre immortal, ajuden la memòria del lector.

«El Gabinete del Dr. Caligari»

El txec Robert Wiene, autor d'aquell *Doctor Caligari* que tant soroll va moure fa una colla d'anys, en prepara a París una nova versió, parlada aquesta. Una enquesta sobre si calia o no calia refer l'esmentat film — més aviat negativa—no és probable que decoratgi el Dr. Wiene, el qual s'ha assegurat la col·laboració, com escriptor i com interpret... de Jean Cocteau! En efecte, el paper del somnàmbul, que en el film mut interpretava Conrad Veidt, ha estat l'escollit per Cocteau per a debutar a la pantalla.

«El primer *Caligari*—ha dit Wiene—marcà la supremacia del decorador, el segon marcarà la del tècnic. En aquest no es tractarà de decorats fantàstics, sinó de càmera fantàstica: El meu pròxim film crearà la seva atmosfera amb lens extravagants, vidres abonyegats, prismes... Deformacions voluntàries dels aparells d'enregistrament sonor i perspectives vocals aportaran alguna novetat al domini dels sons, encara inexplorat. Negligint els trucatges dels laboratoris, el coneixement dels meus aparells tot sol em donarà possibilitats il·limitades, possibilitats de crear la vida sota angles nous. Car és la vida de cada dia el que mostraré: decorats ordinari, personatges ordinari, converses ordinàries, però tot vist per una càmera sotmesa a mi, sentit per un micrófon domesticat per mi.»

El doblatge contra l'art

«L'exploitació comercial d'un film, en una versió doblada, és un atemptat contra l'art cinematogràfic.

«El fet de mutilar la personalitat de l'artista canviant-li la veu ens priva arbitràriament d'un dels elements més essencials del cinema sonor: la suggestió que la veu és susceptible d'exercir sobre l'espectador.

Doblant, un film de Marlene Dietrich o de Greta Garbo perd automàticament una gran part del seu valor. Es pretén fer-nos creure que el doblatge és necessari, gairebé obligatori. Per què? Aquest procediment podria, tot al més, justificar-se en els països que no tenen producció, i encara gràcies: els subtítols haurien de bastar. L'argument dels productors és que el públic de barriada abandonaria de pressa les sales de cinema el dia en què ja no li oferissin més que films estrangers amb subtítols. Suposem que sigui així. Aquesta consideració es basa en un raonament essencialment comercial. Des del punt de vista purament artístic — l'únic que hem de considerar—, no és gens necessari, encara menys «obligatori», que tots els espectadors hagin de veure tots els films que es produeixen al món. Ja és prou extraordinari haver trobat un mitjà capaç de transmetre la mateixa idea o la mateixa emoció a tots els éssers humans parlant una mateixa llengua. Per què voler exigir l'impossible a risc de bastardejar-ho tot i de mutilar el valor artístic? Hi ha algú que hagi pensat mai, a Nova York, a fer representar a Sarah Bernhardt *L'Aiglon*, en anglès? Com tampoc no es pensa a París que Zaccani pugui venir-hi a interpretar *El rei Lear* o *La morte civile*. Artistes d'aquesta envergadura són aplaudits a l'estranger per aquells que són capaços de comprendre'ls. Els altres espectadors paguen la seva ignorància de les llengües acontentant-se amb el que és de casa seva. Per què obrar d'una altra manera quan es tracta de cinema? L'art no ha de constituir pas el patrimoni d'una selecció, es diu, i el cinema tendeix, justament, a corregir aquesta anomalia posant-lo a l'abast de tothom. Seria l'ideal si fos possible. Però per a això caldria demostrar primerament que el mitjà esmerçat — és a dir el doblatge—no comença per desnaturalitzar l'art que pretén servir. Els productors que no vacillen avui a canviar la veu de Marlene Dietrich haurien estat capaços, doncs — utilitzant l'habilitat d'un ventríloc—, de fer parlar Sarah Bernhardt en totes les llengües. Així les possibilitats de les *tournées* a l'estranger haurien pogut ésser més grans malgrat el ridícul incommensurable. És el que actualment es produeix amb el doblatge. Assistir a la projecció de *Grand Hotel*, per exemple, i constatar que cap de les vuit estrelles que intervenen en el film — ni Greta Garbo, ni Joan Crawford, ni els Barrymore, ni ningú — no parlen amb llur pròpia veu i que el públic accepta, sense protestar, un escamoteig semblant, és una cosa tan grotesca com revoltant.»

(EDMOND DE NARVAL, en *La Revue Argentine*, de París.)

Montserrat vist per un professional i Montserrat vist per un amateur

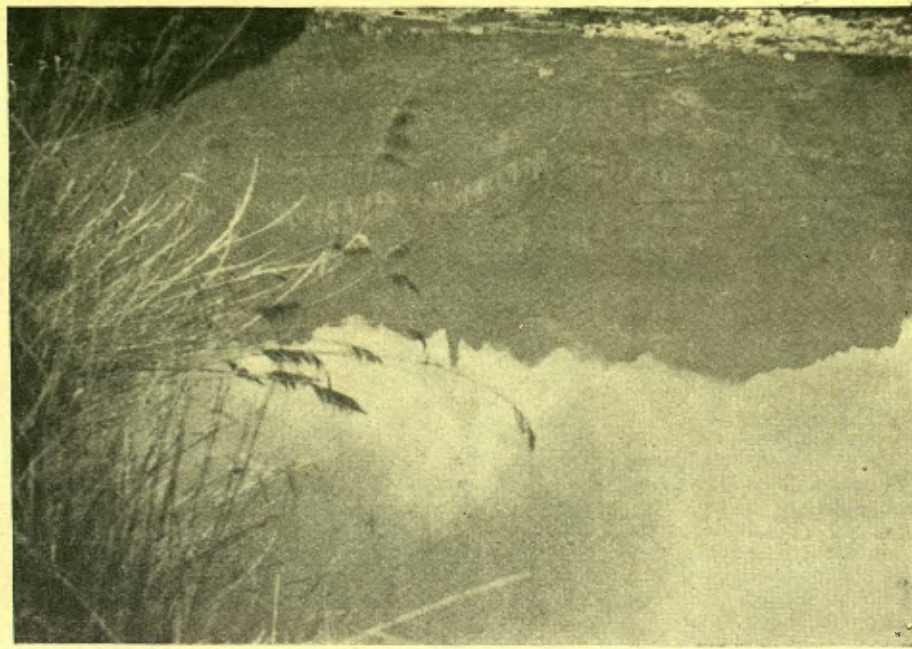
La gent que per a tot troba un plany, aquests dies, arran de la presentació del film documental *Montserrat* d'Artur Porchet, han posat la circumstancial cara llarga per acabar enrolant-se en aquesta lamentació:

—Es deplorable i caldria que ens en comencéssim a donar vergonya. Ha hagut d'ésser un francès el que vingués a descobrir-nos el nostre Montserrat!

Aquest retret — com tots — ofereix una

En el professional s'hi remarca la recerca — dintre una tònica d'extremada sensibilitat — d'espectacularitat, el desig d'anar conquerint fets que falguin la línia ascensional del film fins arribar a les escenes finals — fotogràficament les més reeixides — en què hom obtindrà escenes fantàstiques a base de clarors de posta i boires esmuyedisses viatjant entre la geografia anàrquica de les muntanyes de Montserrat.

En el cineasta amateur, el *Montserrat*



Del «Montserrat» de Delmir de Caralt

vastíssima gamma d'atenuants. En primer lloc, el fet que Porchet hagi rodut un film excel·lent de la nostra famosa muntanya més aviat hauria d'enorgullir-nos, tota vegada que artísticament — i afegim-hi turísticament — l'eficàcia d'un film és d'horitzons vastíssims; altrament, per què no acceptar que un francès pugui ésser l'autor d'un film glossant hàbilment les excel·lències paisatgístiques d'una contrada catalana? Fa ben pocs dies Josep Maria Junoy, des de la seva nova secció *Correo Literario de La Vanguardia*, exposava, sobre aquest punt, una argumentació de ben plaent remembrança. Deia: «El pes d'una raça, les condicions d'un clima, uns costums arrellats no serveixen, a voltes, només que per a entorpir els nostres moviments d'observació, per entumir la nostra sensibilitat, per entelar la lluentor i luciditat natural de la nostra retina.»

I finalment: no cal pas atorgar a Porchet tot l'honor d'haver incorporat els paisatges únics del Montserrat a la captació cinematogràfica. Delmir de Caralt, brillant cineasta amateur català, en 1933 presentà un film del mateix títol al III Concurs Internacional dels Millors Films Amateurs que es celebrà a París, el qual fou inclòs en la sessió de gala que tingué lloc a la Maison de Centraure en presència de l'inventor del cinema, M. Lumière.

Ambdós *Montserrat*, el rodut per Porchet i el filmat per Delmir de Caralt, són dues meravelles d'exquisidesa cinematogràfica, dos prodigis de tècnica i observació.

MANUEL AMAT

TIVOLI

GRAN EXIT



de la divertida creació de
BUSTER KEATON
EL REY DE LOS CAMPOS ELISEOS

EL PRINCIPE DE MEDIANOCHE



HENRY GARAT • MONIQUE ROLLAND

FEMINA

Avui i cada dia, l'èxit de la comèdia musical de gran luxe, fantasia i espiritualitat, interpretada pel popular artista acaparador de la simpatia

HENRY GARAT

UN BON PROGRAMA
UNA HORA I MITJA APROFITADA

LA MEDICINA CATALANA

PORTANTVEU DE L'OCCITANIA MEDICA



ÉS, DOCTOR, LA VOSTRA REVISTA

El número de desembre, monogràfic,
és dedicat a
ANÈMIES

EL TEATRE

CIRC A L'OLYMPIA

Espectacle cent per cent

Atesa la manera singularíssima d'estar muntats ací els negocis d'espectacles, els empresaris es veuen obligats gairebé sempre a improvisar els cartells. Ho he remarcat en més d'una ocasió des d'aquestes planes. Per què no adopten el sistema dels circuits, implantant amb èxit a l'estranger? Els facilitaria extraordinàriament no sols la varietat i qualitat dels programes, sinó també el tenir-los a bon preu. En el circ, sobretot, aquest sistema és avui dia imprescindible.

Creieu que els elefants d'Oscar haurien pogut venir directament d'Hamburg, aguantant un penós viatge de set dies, només per a dur a terme la curta actuació que faran a Barcelona? Si no hagués estat combinada la temporada actual de l'Olympia amb la que l'amic Corzana està realitzant a València amb el seu Americain Cirque, i no hagués existit la possibilitat de passar després al Price de Madrid i al Colisseu dos Recreios de Lisboa, els elefants al·ludits farien a aquestes hores les delícies dels públics d'unes altres latituds. Tampoc els barcelonins amants del circ no hauriem vist renovar tan sovint com ara l'espectacle de l'Olympia.

En efecte: en tres setmanes, el programa de la pista de la Ronda ha estat modificat tres vegades.

La darrera modificació data del dimecres passat. Se n'anaren els xinesos Chekian, els perxistes Dakotas, els clowns Toni i Caprani i els ombri-mans Joannys, i han debutat els trapezistes Bahamonde, els acrobates Hotley, els patinadors Hamilton, els perxistes aeris Elmanos, els equilibristes Percellys i els trapezistes Olwars. Hi hem sortit guanyant. Els trapezistes Bahamonde i els acrobates Hotley no han descobert pas la pol·lora, i els patinadors Hamilton res no tenen d'excelsionat, però, en canvi, els Elmanos i els Percellys són dos excel·lents números de compensació. Tant l'un com l'altre em produïren tot seguit una impressió francament favorable. Els Olwars figuren també entre les atraccions de categoria.

Els Bahamonde constitueixen un trio: un home i dues dones. Ell, executat al trapezi uns exercicis rudimentaris, no gaire més difícils que els que s'aprenen en el gimnasi d'un col·legi de primera ensenyança. Elles, suspeses per la boca, actuen de pes quan l'home, les cames entortolligades a les cordes del trapezi, es permet fer una exhibició de força dental. Els Hotley, cerimoniosos fins a esdevenir insuportables, són dos gimnastes de mà a mà, dels qualificats olímpics (?), que es serveixen, en algunes de llurs acrobàcies, d'una taula elàstica, a la manera dels Holl Bros, que veiem al Principal Palace (tardor de 1928), o dels admirables Adriana i Charlot (1). Quina diferència amb aquests dos números! Els Hotley resulten feixucos, inelegants, imprecisos; llur plàstica no ofereix un sol moment de bellesa. Quant als Hamilton, un home i una dona, nordamericans, patinadors a rodes sobre persiana, ja he dit que res no presenten d'extraordinari; al mateix Olympia hem aplaudit, d'aquest gènere, la parella Brown i Hearte (hivern del 1929) i el famós trio Whirlwinds (gener del 1932), que eren molt més emocionants. Tot i així, cal consignar que els Hamilton fan un treball net i simpàtic, ple de gràcia i de vistositat.

Per netedat i simpatia cap número, però, en aquest programa, com el dels Percellys. Dos joves i dues senyoretes. Equilibris de cap, igual que els Bedini-Tafani. Les senyoretes actuen, també, en els Percellys, de portadors. Res d'esforçar-se; els equilibris més difícils són executats amb una rapidesa, una seguretat i una senzillesa admirables. Al revés del que ocorre amb el Hotley, totes les

actituds, en els Percellys, són belles. «L'estil, en l'acrobàcia, és el principal», han repetit els vells acrobates. Aquesta recomanació, els Percellys no la tenen mai oblidada.

Els dos portuguesos Elmanos presenten unes arriscades acrobàcies al bambú aeri. L'alçaria a què treballen impedeix que el públic pugui apreciar degudament la qualitat de llurs exercicis i fa que sigui el perill el que adquireixi relleu. Per aquest motiu, un clàssic *tourbillon* atrau més l'espectador, en els Elmanos, que una difícilíssima plan-



Un dels exercicis dels Percellys

xa al buit executada amb una mà.

Dels Olwars poca cosa haig de dir. Són de casa, tot i que constantment corren per fora, i els lectors de MIRADOR coneixen de sobres no solament llur treball, sinó també llur vida i miracles (2). La seguretat absoluta de Gabriel, el portador, i les facècies de Canuto, el divertit Charlot, ja no és possible que augmentin. Es un número en el qual manca només que l'àgil (3), xicot català de molta voluntat i empena, acabi de compenetrar-se bé — més en esperit que com a gimnasta — amb els seus companys.

I res més de nou. Els Nesley, prodigant les caigudes sorolloses; els Faludys, amb els seus salts a la bàscula; els elefants i el cavall blanc d'Oscar, cada dia més sorprenents, i els clowns Alex i Filip, que s'han ficat el públic de l'Olympia a la butxaca, completen, amb el trapezista Lécusson, el *Caballero Fabra*, els Canadians i els augustos, aquest programa de circ de l'Olympia, espectacle cent per cent que no trobareu enlloc més de Barcelona.

JOAN TOMAS

(1) Adriana i Charlot ocupen un lloc preferent en el programa de Christmas que Bertram Mills presenta ara, amb l'esplendor de cada any, a l'Olympia de Londres.

(2) Vegi's el núm. 220 de MIRADOR, corresponent al 20 d'abril del 1933.

(3) L'àgil d'abans, Rafael Belda, va morir, com es recordarà, el mes d'abril darrer, al Paral·lel, en un accident d'automòbil que costà també la vida al propietari de l'Olympique Circus, senyor Hervàs.

Una carta de la Srta. Cirera

Sr. Sebastià Gasch

Distingit senyor:

En el vostre article *Dues hores amb Wassilieff*, publicat a MIRADOR el dia 8 de desembre, no solament, en lloc de discutir-los, us permeteu qualificar de lamentables els meus conceptes sobre la dansa exposats en aquest periòdic per la senyoreta Espinalt (1), sinó que arribeu a l'ofensa personal quan dieu referint-vos a mi «una senyora que es fa dir dansarina».

Permeteu que us digui que trobo molt curiosa aquesta manera d'opinar en qui, com vós, no m'ha vist dansar mai ni tan sols em coneix personalment.

Respecte les opinions que expresseu del bon Wassilieff sobre Isadora Duncan, el mètode Dalcroze i les danses rítmiques, us dic francament que no m'estranyen: l'home té el seu mètode i se l'estima, i és disculpable que no sàpiga veure més enllà. Aquestes limitacions són molt freqüents en els tècnics de tots els oficis, i àdhuc he pogut constatar-les en persones el talent de les quals ultrapassava infinitament el del senyor Wassilieff. Si sabéssiu les coses que deia Anna Pavlova d'Isadora Duncan, únicament comparables a les que deia Isadora Duncan d'Anna Pavlova! Ara, que jo em pregunto quin efecte devien fer les declaracions de Wassilieff sobre la inutilitat per a la dansa del mètode Dalcroze al meu excel·lent amic Joan Magrinyà, el qual assistia a l'interviu i deu tota la iniciació a la dansa justament al mètode Dalcroze.

No em sorprenen, doncs, les curioses opinions del senyor Wassilieff sobre la dansa rítmica, i fins us diré que ell no en podia expressar d'altres. El que sí em sorprèn és que tot un senyor crític s'hi mostri conforme, baldament sigui per a girar-les contra mi.

Jo penso que un crític de dansa ha d'ésser més comprensiu: ha de saber comprendre l'art i la tècnica de cada artista, i saber jutjar-lo segons les seves modalitats pròpies; cosa que no ha de privar-lo de tenir les seves preferències. Tot exclusivisme representarà limitació, incomprensió, amb els consegüents perills d'injustícia.

Vós qualifiqueu de lamentables les meves opinions sobre la dansa. Tan lamentable trobeu que jo digui que la dansa de puntes no és l'única que posseeix una tècnica exigent, i que la dansa rítmica, tot i ésser més jove, compta amb una tècnica considerable, exigentíssima, si bé no rígida ni enclosa dintre de fórmules encarradorades, ans obertes sempre a tota mena de noves experiències i troballes dignes de tota admiració? Una dansarina rítmica que s'estimi té al seu davant tota una vida d'esforç constant, d'exercitament de totes les hores, de contínua recerca, de treball tan considerable almenys com el que puguin exigir els més difícils acrobatismes de la dansa de puntes. És cosa lamentable de dir com jo deia que d'una manera general tot gest harmoniós de les cames, del cap, dels braços, del tors i fins dels dits, és dansa?

Si només haguéssim de considerar dansa la dansa de puntes, i encara la que ensenya el mètode del vostre admirat senyor Wassilieff, hauríem d'afirmar que al món no s'havia dansat abans d'ésser codificada la dansa de puntes amb les seves tan acreditades cinc posicions.

Jo tinc una gran admiració i un gran respecte per la genial i heroica Isadora i de la seva germana Elisabet personalment he rebut lliçons i exemples admirables de ciència, de tècnica, de gust i d'odi a la improvisació.

Heus ací, senyor Gasch, tot el que volia dir-vos; i permeteu per acabar que trobi lamentables les vostres maneres envers una artista que no coneixeu i les vostres expressions en adreçar-vos a una dona.

Atentament us saluda

JOSEFINA CIRERA

(1) Vegi's MIRADOR del dia 18 d'octubre.

N. de la R. — No se'ns negarà que som generosos amb la senyoreta Josefina Cirera: li donem cabuda a una carta de *setanta-dues* ratlles — sense comptar el títol — en resposta a una al·lusió de *cinc* ratlles encabida en un article. L'autor d'aquest, el nostre company Sebastià Gasch, farà el que voldrà: insistir i donar així un possible començ a una polèmica d'aquelles que no serveixen de res perquè cap dels dos contraoponents no convenç l'altre, o bé no s'acaben mai perquè inevitablement es desvien i s'hi afegeixen comentaristes que també hi volen dir la seva.

Per la nostra banda, només volem deturar-nos en dos extrems de la carta de la senyoreta Cirera fent-li remarcar:

a) que no és gens incorrecte que el nostre company opini sobre unes opinions públicament expressades — un interviu — encara que no coneixi l'actuació — la qual no jutja — de la persona que les expressa; b) que no està bé invocar el sexe en un temps que el femení reivindica, per a ell — i amb èxit — les prerrogatives del masculí. Tenim un amic que, d'ençà que les dones voten, no ofereix el seient del tramvia sinó a les que coneix, i en el fons potser té raó. (Però desenvolupar aquest tema ens duria massa lluny i ens apartaríem de la finalitat concreta d'aquestes ratlles.)

Els papers fets a mida

Papers fets a mida... Parlem-ne, si us plau. L'estrena de *Valentina* al Coliseu Pompeia, obra que havia estat refusada per una altra companyia, perquè la primera actriu no hi tenia paper, dona actualitat a aquest tema. Parlem-ne, doncs.

Una revista acaba de publicar unes quantes lletres adreçades per Eleonora Duse als seus amics. En una d'elles, destinada a un escriptor, que preparava una comèdia per a la il·lustre artista, aquesta escrivia: «Us agraeixo molt la vostra generositat i em

criatures infatuades i confeccionen peces a la seva mida. Carmen Díaz és segurament l'actriu peninsular en la qual pensen més autors en escriure llurs obres. Aquest procediment, veritable submissió, té les seves compensacions econòmiques. Les obres amb rols fets a mida d'actrius famoses, no tan sols seran més fàcils d'estrenar, sinó que, posades en escena per aquestes figures cèlebres, tindran un èxit més gran i més durador que si fossin interpretades per artistes de menys renom. Hi ha també autors,

menys interessats i més honestos, fins i tot amb molt talent, que fan obres fixant-se en les característiques d'una actriu, perquè l'admiren profundament. El malaguanyat Alfred Savoir, per exemple, va escriure *La petite Catherine* per a ésser interpretada per Alice Cocéa.

No cal esforçar-se gaire per a demostrar que fer papers a mida és una solemne equivocació. Escriure un argument pensant per endavant en l'artista que l'ha de protagonitzar és un control seriós, que impedeix a l'autor de crear lliurement un caràcter. Les característiques de l'actriu, sempre presents a la memòria de l'escriptor, han de frenar forçosament la seva inspiració. En lloc de crear, l'autor, superditat a un model imitarà. I què imitarà? Imitar les característiques físiques d'una actriu és més o menys fàcil. Però i les característiques psicològiques, que són molt més importants?

Una actriu, en principi, no té ànima pròpia. És un simple aparell reproductor. No ha de tenir cap ànima i les ha de tenir totes. Ha de saber ficar-se en l'ànima dels personatges més diversos. És clar que el gros públic atribueix a l'artista unes certes característiques psicològiques. Per exemple, Antonia Herro, per al públic barceloní, serà sempre l'*Hembra brava* andalusa, serà sempre la Mar-

quesona, encara que aquesta actriu tingui prou ductilitat per a interpretar rols totalment oposats a aquest. Però de totes les obres representades ací per aquesta senyora, *La Marquesona* de Quintero i Guillén és la que ha obtingut més èxit. I el públic s'ha apressat a atribuir a l'Herrero les passions de la trepidant *cantaora*. I possiblement hi haurà algun autor que escriurà una peça per aquesta actriu, amb els ulls fixos en les seves característiques físiques i en les característiques psicològiques que el públic li atribueix.

Fer rols a mida és tan freqüent en el teatre com en el cinema. Però el procediment, per bé que equivocac, és una falta més excusable en el cinema que en el teatre.

En efecte: un escenari escrit fixant-se en la Garbo, per exemple, només serà interpretat per aquesta. Milers de positius d'un negatiu únic inundaran les pantalles del món. Però en el teatre... Una obra feta per a una actriu, i estrenada per aquesta, serà després interpretada per moltes altres.

Reeditem els mots d'Eleonora Duse: «L'actriu és cosa que viu avui i demà mor. I una obra ha d'aspirar a viure eternament si vol ésser obra d'art.» Que els autors creïn caràcters que puguin ésser interpretats per tots els artistes i que s'adrecin a tothom i a totes les èpoques. Que facin un art universal i generalitzador.

SEBASTIÀ GASCH



Eleonora Duse als trenta anys

sento molt feliç d'haver-vos inspirat. Però, us ho prego, no penseu en mi. Feu la vostra obra lliurement, sense tenir en compte per al vostre drama la personalitat d'una actriu. Podríeu empetir la vostra obra. L'actriu és cosa que viu avui i demà mor. I una obra ha d'aspirar a viure eternament si vol ésser obra d'art.»

La gran comedianta francesa Marguerite Moréno ha dit: «Al costat de l'embriaguesa de l'èxit, del plaer d'interpretar obres que admireu, *de servir autors que estimeu*, hi ha el «trac», la por de *traïr la confiança d'un escriptor*...» Quina lliçó d'humilitat!

Al costat o, millor dit, enfront d'aquesta humilitat altruista de l'actriu que es resigna a esborrar-se, a desaparèixer, a anul·lar la seva personalitat per a introduir-se en la del personatge creat per l'autor, personatge que l'artista ha estudiat conscientment, minuciosament, dolorosament, fins a conèixer-lo profundament, hi ha l'orgull egoista. Enfront de la impersonalitat, hi ha l'individualisme vanitós. Hi ha el *divisme*.

Els exemples abunden. Josefina Díaz, artista malgrat tot admirable, va retornar a Leandro Navarro i Adolfo Torrado la comèdia *20.000 duros*, perquè no era obra de primera actriu. Ja hem esmentat el cas de *Valentina*. La Vila no va voler aquesta obra de Carles Soldevila perquè no s'hi podia lluir. Molts autors, fretuosos d'estrenar, accepten les imposicions d'aquestes

• JEAN •

10
CTS.

BON ANY NOU!

M. PINTÓ

CAMISER

ESPECIALITAT EN LA MIDA :: CREACIONS EXCLUSIVES

RAMBLA DE LES FLORS, 18

TELEFON 18834

PLAQUES CANALETA
GRANONDA

URALITA

BARCELONA · PLAÇA D'ANTONI LOPEZ, 15 · TEL. 16556

LE LLETRE

FIGURES DEL VUITCENTS

Josep Serra i Campdelacreu

El moviment esplendorós de la Renaixença trobà, a Vic, uns homes abnegats que es posaren al servei de la causa reivindicativa. Llurs activitats literàries influïren notablement a concretar les ambicions de la Renaixença. L'escola vigatana fou la manifestació d'una ànsia estesa a tot Catalunya. Els homes de l'Esbart, romàntics, idealistes, amants de virtuts racials i de fe indestructible, assenyalaren un camí. *La Veu de Montserrat*, periòdic catalanista, ve a concretar les tendències particularíssimes d'aquells esperits selectes aplegats, tots, en una mateixa ambició patriòtica.

Salarich, precursor del moviment literari nacional a Vic, desvetlla el sentiment romàntic arqueològic, característica del nostre moviment de reintegració, a aquella comarca; Serra i Campdelacreu, després de les seves primeres velleïtats poètiques, concreta el seu talent a la investigació històrica; Martí Genís i Aguilar, Josep Salarich, Mossèn Jaume Collell, Jacint Verdaguer, Francesc Masferrer i molts altres, arrodoneixen, amb llur divers treball, el que hem coincidit a anomenar escola vigatana. Una característica els és comú: el sentiment religiós. El lema *Pro aris et focis* encapçalant simbòlicament l'escut de Catalunya de *La Veu de Montserrat* pot, també, concretar l'ideal de tota l'escola vigatana.

Una de les figures més destacades, no pas per la seva popularitat, sinó per la fe i amor que posà al treball, fou Josep Serra i Campdelacreu, ànima xopa d'aquell idealisme venturós que guia, quan va acompanyat de constància heroica, a l'última satisfacció de la feina feta. Poeta, literat i arqueòleg, emmarcà, justament quan podia assolir sense gaire esforç un renom poètic, totes les seves activitats al conreu de les investigacions. La feina enorme, silenciós, ignorat, fou, però, fecundíssim. Vic assolí, gràcies a ell, renom de ciutat culta, enamorada de la tradició i de les manifestacions artístiques. El Temple Romà, l'Arxiu Municipal, el Museu, són mostra de la seva fecunda activitat; per això el seu gran amic i entusiasta admirador Dr. Martí Genís i Aguilar, deia: «No hi havia descans ni repòs en la seva creuada de reivindicació i regeneració de la nostra Ausona. Quin volum de lliçons més hermoses i més instructives si s'haguessin taquigrafat les seves converses de cada tarda en la sala verda del Círcol aixecat per ell durant anys i anys a l'altura d'una veritable càtedra d'amor patri!»

La sensibilitat de Serra i Campdelacreu, una sensibilitat d'artista, l'empenyia a les realitzacions de projectes. Descobrí el Temple Romà, el qual fou un dels amors més nobles de l'il·lustre renaixentista. Totes les dificultats eren superades pel temps patriòtic de l'autor de *Primavera trista*, i quan els seus estudis arqueològics eren obstaculitzats per impediments, comprensibles i quasi del tot insuperables en aquell instant, amb una ordenació de conceptes admirable, amb una força intuïtiva exemplar, eren vençuts. Aguiló deia, en parlar de Serra i Campdelacreu i de la seva qualitat intuïtiva: «...els problemes eren resolts per ell amb un bon gust i una discreció tals, que ja voldrien alguns arqueòlegs posseïdors». Els seus treballs, recollits i encoratjats pel bisbe Morgades, coincidien amb el moment culminant del moviment renaixentista vigatà. Serra i Campdelacreu, amb la seva obra personalíssima, amb el treball constant de cada dia, encomanà a tothom, àdhuc a la gent inculta, el respecte i amor a aquelles coses que ell tant estimava, a aquelles pedres i llibres, testimonis d'un passat gloriós i llunyà.

El Temple Romà reconstruït per ell amb aquella vocació artística que únicament posseïen les ànimes delicades, fou la seva gran obra. En el poètic ambient d'aquell redós la gent hi trobava l'ànima d'En Serra i Campdelacreu; per això, L. B. Nadal, fervent admirador del cronista de Vic, deia en parlar de la figura de l'historiador: «Si en algun lloc s'hagués d'aixecar un bust d'En Serra, hauria d'ésser dins el temple, en aquell *sancta sanctorum* de la història vigatana en el qual havia mort tantes estones i havia despertat a tants entusiasmes».

Un altre aspecte de Serra i Campdelacreu és la seva activitat poètica. Influint de l'escola romàntica, sent, des dels seus inicis, una inclinació a plasmar tot allò que ha impressionat la seva ànima. El romanticisme sentimental i subjectivista dona el to a la seva obra.

En el seu llibre *Primavera Trista* hi ha evocats, a través del melangios camí dels records, episodis llunyans, amorosos. Diu, que, en evocar-los, Serra els ha fet reviviscents. En lo prat de la riera, poesia idíl·lica, Serra i Campdelacreu, sota el lema de Shakespeare: «L'esperança és el bastó de viatge dels enamorats», estergeix, amb la màxima sinceritat, amb plans dolorosíssims, els dolors de l'amor. El paisatge immutuable li assenyalava el contrast de l'ahir amb l'avui, però l'esperança n'és el ritme.

Visiteu la nostra GRAN EXPOSICIÓ de LLIBRES D'ESTRENES

per a Cap d'Any i Reis

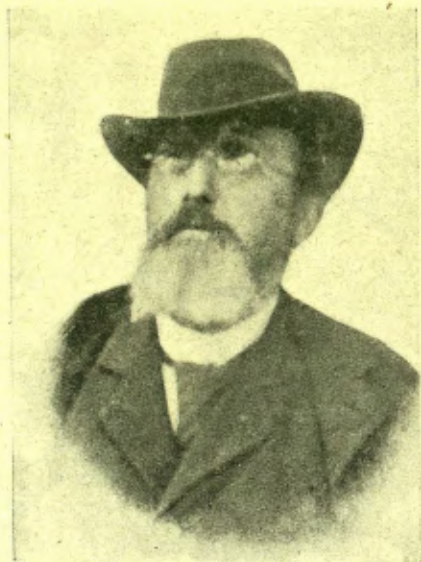
LLIBRES PER A INFANTS, REL·LIGADURES D'ART, ESTOIGS PELL, MECCANO, ESFERES, ESTILOGRÀFICS, ESCRIVANIES, etc., etc.

ENTRADA LLIURE

Llibreria Catalònia
3, Ronda de Sant Pere, 3

Hi ha en les poesies de Serra aquell amor transparent que es troba en totes les seves activitats i que devia ésser, a ben segur, un tret del seu sentiment. La tristesa mai no arriba a la desesperació; en canvi, molts dels seus cants tenen un optimisme encomanadís, vibrant.

Serra i Campdelacreu no abandona, malgrat els seus treballs d'investigació, el conreu de la poesia; en ella trobem la seva



Josep Serra i Campdelacreu

ànima ultrasensible que ens mostra, amb la sinceritat de sempre, el seu pensament, adés emboïrat en una dissort irremediable, adés optimista. En l'última poesia (1901), sense títol i publicada en ocasió del seu traspass a la *Il·lustració Llevantina*, s'endevina un cansament que, en els esperits del temps d'En Serra, extremadament actius i de gran capacitat de treball, sembla precedir la mort. Escriu:

Cada jorn del llit estant
en despertar miro el cel.
Quin dia del cel estant
lo meu llit em miraré?

Sembla tanmateix que l'autor d'aquest cant tristíssim deleixi per la pau eterna de la seva ànima. En aquesta darrera poesia Serra i Campdelacreu no és ja l'home dels records ni de les esperances fecundes; una serenitat malenconica, inspirada en la seva fe cristiana, l'empeny cap al misticisme. La seva poesia de to subjectiu té la virtut de deixar-nos seguir, a través de les seves produccions, la seva vida, amb totes les dissorts, il·lusions, desenganys i amors. El seu entusiasme per Vic, característica sobresortint de la seva personalitat, resta imprès en aquests dos versos amarat de sentiment i de goig:

Creus tu que hi ha altres viles i contrades
i que hi ha un altre cel com nostre cel?

A través de la seva llarga vida anotà les impressions de la seva ànima en els versos senzills que escriví. No cercà la glòria que fa el record perenne, ni es deixà dominar per l'ambició. El seu treball d'heroica constància ve a ésser, però, una mostra més del temps patriòtic d'aquells abnegats esperits del vuit-cents, animadors del nostre desentrellament, silencis precursors dels guanys nacionals del nou segle.

J. M. MIQUEL I VERGES

La personalitat d'Auziàs March

El 8 del corrent publicava MIRADOR un bell article del senyor Almela i Vives en el qual, amb el títol *Un nom i dues persones. Auziàs March i Auziàs March*, es comentava un escrit de l'erudit escriptor Amédée Pagès, aparegut al *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, on amb el nom d'*Une tentative d'expropriation littéraire*, defensa el seu autor la tesi clàssica d'ésser Auziàs March el gran poeta valencià de fama universal, fill de Pere March i Elinor Ripoll.

De l'article del senyor Almela i Vives, tot ell impecable, només m'interessa, per avui, recollir el petit comentari que fa al criteri de M. Amédée Pagès quan estima ésser un episodi d'una vella rivalitat entre Barcelona i València l'afer promogut amb la descoberta de testament de Lluís March assabentant-nos de l'existència simultània de dos nobles Auziàs March de la mateixa família.

Els documents i notes que he recollit sobre la família March seran publicats a la revista *Estudis Universitaris Catalans* i aleshores es podrà obrir la discussió sobre la veritable personalitat del poeta Auziàs March, únic extrem que m'he proposat en els meus estudis. La pàtria del clàssic Auziàs March, ni ara ni en la meua conferència, no l'he discutida, perquè l'estimo intangible, i la d'Auziàs March, fill de Lluís March i de Serena Marquet, solament per valoració de dades l'he fixada al castell d'Aramprunyà o Barcelona. Vegi's si no el que, per bé que encara inèdit, dic en el meu llibre *El verdader poeta Auziàs March segons documents inèdits* que alguns erudits de Barcelona han llegit:

«Per a aquest estudi no ens ha mogut cap prejudici d'amor propi nacional. Tant ens plau l'Auziàs March valencià com barceloní. Tan català entenem l'un com l'altre i tan pura és la glòria de València com la de Barcelona en el gran procés històric de la formació nacional catalana.»

«Més direm, és solament per valoració de dades que estímem Auziàs March i Marquet nascut a Aramprunyà o a Barcelona. Dades que poden ésser perfectament alterades si es té present el document de 31 de març de 1412, que pressuposa la possessió pel seu pare Lluís de les viles de Sant Mateu i altres llocs del terme de Castri Cerre, Calig, Traiguera, Jana, Canet i Rosell, i on pogué residir un temps tant ell com la seva muller Serena Marquet a l'època de la naixença d'Auziàs, que com és vist fixem pels voltants d'aquella data. Conseqüentment, la pàtria valenciana o barcelonina del gran poeta no la discutirem...»

En els meus estudis, he analitzat solament la personalitat del poeta i he deduït que es deia Ausias i no Auziàs, que fou primer aventurer i després frare, que la seva formació espiritual, com diu Amédée

Pagès, fou deguda als llibres d'Aristòtil, Sant Tomàs i Sant Agustí, els quals llibres procedents d'Alfons el Magnànim els va vendre el seu germà Jaume a la seva mort, esdevinguda al mateix temps que l'altre Auziàs, que tingué una vellesa prematura i que el testimoni de Lluís Carroz, de qui deriva la creença general que el poeta fou el senyor de Beniarjó, essent posterior de vuitanta anys a la seva mort, en sana crítica no té valor.

Certament dic i conceptuo bàsic per a rebutjar que el clàssic Auziàs March, senyor de Beniarjó, sigui el poeta, que a menys de considerar-lo un gran cínic, pugui ésser una mateixa persona la que ensems que canta l'excelsitud de l'amor pur i se'ns presenta practicant-lo, ens resulta casat dues vegades i unit fins la mort amb esclaves i concubines amb les quals té diferents fills naturals. El gran filòsof i moralista, l'home que amb les seves poesies va escriure potser l'anatema més formidable que el Renaixement va produir contra la corrupció de costums de l'època, no pot ésser de cap manera el feudal de Beniarjó, i molt menys ara que sabem autènticament algunes de les característiques essencials del seu parent, el venerable Auziàs March i Marquet, que moria el mateix any que ell.

Els documents descoberts per a la nova biografia del gran poeta, no són solament el testament de Lluís March, sinó que són més d'un centenar els inèdits que m'han servit per a refer la genealogia dels March col·locant en llur lloc els quatre poetes, Jaume, Pere, Arnau i Ausias, i entre els dits documents hi ha el de 24 de juliol de 1460, que en confirmar els estudis del gran crític Amédée Pagès sobre la formació espiritual aristotèlica i tomista del poeta, fa referència a Ausias March i Marquet i no a Auziàs March i Ripoll.

Essent plenament provat que els March valencians i barcelonins eren una mateixa família, cal tenir molt en compte la dita circumstància, per a no incorrer en equivocacions lamentables en presentar com proves a favor d'un o altre, suposades relacions personals i fer hipòtesis sobre la paternitat de certs documents. El mateix hem de dir referent a l'atribució de segones intencions, ja que, com diu molt bé Almela i Vives, aquesta qüestió únicament deu ésser tractada com una qüestió d'història literària.

Entenc que mentre no s'hagin publicat les notes inèdites i el meu llibre sobre la veritable personalitat del poeta, totes les crítiques són prematures. Es en vista dels nous documents i de les argumentacions corresponents que podrà ésser discutit aquest afer, i pot estar ben segur el senyor Almela i Vives que per part meua la discussió no s'apartarà ni un moment del terreny estricte de la història literària.

R. CARRERES VALLS

L'actualitat literària

«Quaderns literaris»

Cal assenyalador novament la tasca de popularització de la bona literatura que s'han emprès els *Quaderns Literaris*.

Hom comprèn perfectament que no sigui possible de complir estrictament el programa de la portada, de donar una novel·la llarga cada dijous. Molt sovint, els volums contenen aplecs de contes o un parell de novel·letes. L'esperit que presideix la selecció dels títols és eclectic en les tendències i gairebé sempre sever pel que fa a la qua-

litat. Hom pot destacar, com a encerts recomanables, les publicacions dels *Lleures Barcelonins*, de López-Picó, inoblidables per als admiradors de l'autor de *L'Ofrena*, sota el títol de *Les primeres bones festes*; la de l'aplec de contes de Miquel Llor que encapçala el finíssim *Esguard al Mirall*, i la d'*Els Sots Feréstecs*, l'obra característica de la singular inspiració de Raimon Caselles. Entre les traduccions, que en general (no sempre) ofereixen la garantia d'una signatura solvent, hom pot remarcar el *Viatge Sentimental*, de Lawrence Sterne, una de les grans obres de la novel·la anglesa, *L'Homenet*, de Galsworthy i el curiós *Viatge a la Lluna*, de Cyrano de Bergerac. I, per damunt de tot, com un homenatge degut a un talent massa oblidat dels catalans, el volum que conté *Colometa la Gitana* i *Tristesa*, del gran barceloní Emili Vilanova.

«The Bookman»

Una nota emmarcada en l'editorial del director (o editor, segons la nomenclatura anglesa) de *The Bookman*, Hugh Ross Williamson, en aquest *Christmas Number* d'enguany, ens fa saber que, de gener enllà, aquesta revista s'unirà amb *The London Mercury*, que és igualment un *magazine* literari mensual. Podem dir, doncs, que *The Bookman* desapareix (i també *The London Mercury*) perquè la nova revista marcarà una nova etapa, i encara que conservi les col·laboracions i l'orientació de les seves predecessores, mai no serà la mateixa cosa. Això fa doblement interessant aquest darrer número de *The Bookman* que, com cada Nadal, ofereix en les seves cent cinquanta grans pàgines profusament il·lustrades tota la vida literària anglesa durant l'any corrent i una revisió detallada dels millors llibres (no de tots, perquè això fóra impossible) que han estat publicats durant l'any, junt amb extenses ressenyes de l'activitat musical, artística, cinematogràfica i àdhuc radiofònica de 1934. A part aquests estudis crítics, encarregats a bons escriptors, i d'un interès intrínsec positiu, el número ens ofereix altres treballs literaris, dels quals m'interessa destacar *La Renaixença de la literatura catalana*, per J. L. Gili i Serra.

Com a número pòstum, en un cert sentit, aquest *The Bookman* ofereix també una secció retrospectiva, en la qual són reproduïdes seleccions característiques de comentaris publicats, any darrera any, de 1891 a 1930. Aquesta tria, pels noms il·lustres que presenta, fa joc amb la composició fotogràfica de les cobertes, obra més curiosa que no pas artística de Howard Coster, que ens presenta, de Maurice Baring a H. G. Wells, passant per Shaw, Chesterton, Havelock Ellis, Huxley i Clemence Dane, les màximes personalitats vivents de la literatura britànica, reunides en una impossible, o almenys improbable, assemblea.

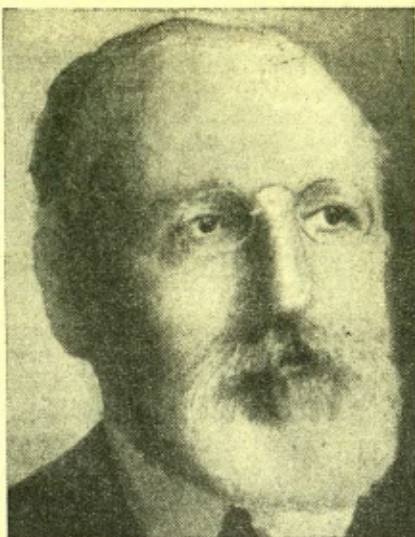
R. T. i M.

Gustave Lanson

Gustave Lanson, professor de literatura francesa a la Sorbona i director de l'Escola Normal—i que acaba de morir als setanta-set anys—, deixa, entre altres llibres, un *Manuel d'Histoire de la Littérature française* que ha assolit el bonic tiratge—en diverses edicions—de més de dos-cents mil exemplars.

Es una obra útil, utilíssima, però...

Ja fa temps, el crític i bibliòfil Fernand Vandérem, en una famosa campanya des de la *Revue de France*, denuncià aquest llibre. Citem-ne uns quants exemples:



Gustave Lanson

De Théophile Gautier: «Ni líric, ni orador, l'alè curt, la invenció pobra, la sensibilitat nul·la, la intel·ligència mediocre.»

De Théodore de Banville: «Esperit mitjà, sense idees ni necessitat de pensar.»

De Verlaine: «Retornava al romanticisme fent de la poesia el crit d'una ànima manifestant el seu destí.»

De Baudelaire: «El talent de Baudelaire és bastant estret i al mateix temps bastant complex. Representa meravellosament el que he anomenat el baix romanticisme, pretensiosament brutal, macabre, immoral, artificial, per a espantar el bon burgès. La sensibilitat és nul·la en Baudelaire, tret d'una excepció (*Lanson no diu quina*). La intel·ligència és més forta, mediocre encara, tret d'una excepció (*Lanson tampoc no la diu*). La puixança de sensació és limitada, el sentit de la vida és ordinari.»

I, en general, tots els escriptors francesos del segle passat són tractats amb una manca de comprensió que es troba als antípodes de la història literària.

Però no són pas solament els escriptors del segle XIX els tractats desconsideradament:

Choderlos de Laclos no ha començat a figurar al *Manuel* fins a l'onzena edició, i encara sota aquesta forma: «Crébillon fill i de Laclos són dos homes de talent. Les *liaisons dangereuses* són una obra mestra d'anàlisi.» Ja és enllistit de pressa, sobretot comparant-ho a les dues pàgines consagrades a Nivelle de la Chaussée!

Algun detractor d'aquest llibre ha dit que Lanson era superior als seus principis i als seus manuals.

Es que aquest home era massa erudit i poc sensible. Tot ho explicava amb una anàlisi minuciosa dels textos, de les variacions, dels precedents, de les influències, etcètera, etc. Es que la documentació és indispensable, però en literatura ha d'anar acompanyada del sentiment artístic, de la sensibilitat. Quan Lanson provà de fer crítica literària al *Matin* i crítica teatral a la *Grande Revue* es trobà en un greu compromís: havia de jutjar obres a les quals no podia aplicar els seus mètodes, que requerien perspicàcia, gust, allò que vulgarment en diem *nas* i aquella mica de simpatia o d'antipatia—de passió—sense la qual no es pot fer crítica.

Per acabar-ho d'adobar, li sortiren uns deixebles que, menys intel·ligents i menys fins que ell, aplicaven els procediments del mestre d'una manera automàtica i sense esperit.

De totes maneres, el *Manuel* de Lanson és una obra de gran servei, malgrat les seves tares, rica de dades i ben ordenada.

Exit en la mida
Corbates inarragables
Pjames a bon preu
FILO
PARCELONA
JAUME I, 11
Telèfon 11655

Les darreres novetats en
llibres francesos les troba-
reu primer que enlloc a la

LLIBRERIA

Louis Bergé

Rambla del Centre, 19

Telèfon 23118

Kiosque Français

Rambla dels Estudis, 7

(Davant l'Acadèmia de Ciències)

en aquestes festes que demanen un regal no oblideu que:

J. ROCA JOIER

PASSEIG DE GRÀCIA, 18

PRESENTA

JOIERIA:

Al costat de la joia de gran preu, el joell discret de gran to i d'execució impecable.

RELOTGERIA:

Les màquines de més qualitat i els models inimitables de Patek, Longines, Cyma, Zenith, Vulcain, Movado, Liema, Haas Neveux, etc.

ARGENTERIA:

Ultra les creacions pròpies, les darreres troballes de l'orfebreria nacional i estrangera, on el gust més depurat s'alia amb l'execució més perfecta.

«un regal de J. Roca, el joier de moda, és un regal amb personalitat inconfusible»

LES ARTS I ELS ARTISTES

Les exposicions

Manuel Humbert

Com que en el nostre país ésser pintor ha vingut generalment a constituir un ofici amb visibles exterioritzacions socials, advertibles d'una hora lluny, ens complaem a dir immediatament que Manuel Humbert en aquest sentit és d'allò menys pintor que hi ha a Catalunya. Tant és així que Humbert podria ésser perfectament un notable professor de matemàtiques o un gran industrial. Al mateix temps, Humbert és un

rem que quan en un focus tan viu com és el de l'art català actual es presenta un artista de la bona fe del qual no és pot dubtar i sobre el qual la susceptibilitat del tractatge no entra en cap de les maneres, i per tant existeix la seguretat inviolable que la pintura que practica és filla ideal del seu criteri i de la seva formació espiritual, considerem això com un fet tan remarcable que sobradament es mereix la insuficient diferenciació que li podem oferir.

Es el goig que dona poder creure en quelcom que no requereix pas el plagi de l'acció dubitativa de Sant Tomàs.

Remarcàvem també l'amabilitat i el mostrar-se conseqüent en Humbert. Realment són dues virtuts ostensibles en la seva obra, i si bé la primera, per ingènita que és, és immarcescible, en la segona hi ha l'avantatge, difícil de consignar de molt gastat que és, de la superació.

Avui, el pintor, com ahir en la seva darrera exposició, mostra l'obtenció d'una homogeneïtat formidable.

El noranta per cent de quadros exposats són de les coses més ben començades i acabades que es porten a cap a Catalunya, en les quals hi ha la doble gamma, interna i externa, que forçosament han d'adquirir les obres d'art del nostre temps per a prevaler en el nombrós coeficient que proporciona a la suma pictural.

Remarquem dintre aquest ordre la tela *Bodegó*, núm. 29, fora catàleg, que ocupa el centre de la paret preferent. Obra modelica de l'artista, clarament expositiva del gran valor actual del seu actor.

Respecte a les figures incloses en l'aplec, gairebé totes recauen en el mateix interès. Sobretot les assenyalades amb els números 27, 3, 21, 22, en les quals el gran afinament de color i la sobria composició afirmen sense cap dubte el gran valor d'Humbert.

Apel·les Mestres

La Sala Renart, secundant la sèrie d'actes, llastimosament desordenats, que es porten a cap per tal d'honorar els vuitanta



Humbert — Maria

personatge molt fi, que difícilment perd la seva conseqüència en el tracte, tot i tenir en altíssim concepte la polèmica, que practica sense parar, segons hem sentit dir infinitat de vegades.

Una altra cosa a remarcar en el nostre pintor és la seva amabilitat inestroncable, la seva perenne posició d'home que està amb tot i amb tothom amb el millor dels somriures, amb la frase més excel·lent i amb l'acuitat més extraordinària.



Humbert — Bodegó

En una paraula, Humbert és aquella persona de silueta gòtica i mirada de falcó i conversació intel·ligent, que més violentament s'oposa a la figura estereotipada que de mica en mica s'ha forjat molta gent de Barcelona respecte al pintor, gent que lamentablement l'invocla en una iconografia un xic pejorativa en la qual excel·leixen, com a senyals protuberants, la trapelleria, la prestidigitació i el darrer vestigi de la bohèmia antihigienica moralment i materialment.

Es molt necessari, en anar a parlar de l'exposició que Manuel Humbert ha inaugurat a la Sala Parés, tenir ben presents els fets incontrovertibles que hem apuntat més amunt.

I és necessari perquè d'ells sols ja es pot deduir el que en tots els ordres artístics significa l'esmentada exposició, que, com no podria ésser altrament, representa la presència d'aquella unió d'elements morals ficada íntegrament en el cicle de pintures recolzades contra el tradicional vellut vermell de la galeria barcelonina. Quan ens hem referit a la normalitat social d'Humbert i quan després hem declarat veure en la seva pintura el reflex de la seva idiosincràsia, era per a fer notar posteriorment l'altíssima importància que en la seva obra pren l'esmentada influència. La totalitat de les teles tenen aquest gran encís de les coses dites sense la intrusió de la grandiloquència ni de les ganes d'esverar mitjançant l'aplicació de fórmules alfitonants.

Parlant com ho fem, basant-nos en la ponderació d'una normalitat, podria semblar que escatimem un elogi, més o menys camuflat entre consideracions extemporànies. Però no és pas així. Perquè admetem dintre l'exposició de normalitats individuals l'existència de les categories i pretenem per a Humbert una de les primeres. Estem precisats a comentar l'exposició que ens ocupa en el sentit que hem iniciat perquè conside-

anys d'Apelles Mestres, ha exposat els originals del poema *Liliana*, editat l'any 1907. Al llarg de tots els actes dels quals hem parlat, creiem (ja que s'ha adoptat aquesta mena de sordina que els volta) que és aquest de la Sala Renart un dels més eficients, ja que posa com pocs d'altres la notorietat diversa del gloriós octogenari a l'abast més elemental del públic.

MIRADOR aprofita aquesta feliç idea del senyor Joaquim Renart per a sumar-se als esdeveniments muntats per a portar a Apelles Mestres, si més no, la seguretat d'uns admiradors fervorosos.

Tomàs Viver

Tomàs Viver, tot i ésser un pintor del qual mai no podrà dir-se que no sigui bo, té per nord els destins comuns de la pintura que pel nostre país s'estila en els segons rengles, en els quals l'obtenció d'una manifestació regularitat i fer-se amb la solució d'ofici d'algunes de les vicissituds artístiques, ja confereixen la categoria de pintor amb totes les prerrogatives o totes les claudicacions.

Viver és l'etern quadro català d'aquesta espècie, millorat en alguns sectors, empitjorat en altres.

Després de tornar a repetir l'existència d'una veritable habilitat, hem de considerar l'esterilitat de tota aquesta mena de pintura, vivint únicament pel comentari favorable però momentani, per anar a caure a l'oblit tot esperant l'any vinent.

Creiem que hi ha la manca capital de l'absència de la inquietud i el desig, insuficient, d'aconterar-se quan el model queda epicòmicament reflectit sobre la tela; és a dir, quan en la consciència poc llaurada del productor s'ha instaurat la creença del miracle que s'ha operat amb la sola col·laboració de l'ofici i de l'observació.

ENRIC F. GUAL

DES DE VALENCIA

El Servei d'Investigació Prehistòria

A les darreries de l'any 1927 la Diputació de València va fundar un Servei d'Investigació Prehistòrica. Com diu un document oficial, va influir l'exemple d'actuacions com les de la Junta Superior d'Excavacions, organisme madrileny; les del Servei d'Investi-

plir els seixanta anys d'edat i els trenta d'activitats arqueològiques a Espanya; amb aquests motius, el Servei el va felicitar i rebé una contestació molt efusiva. I el darrer dia de 1930, l'aleshores subdirector del Servei, professor Pericot, donava una conferència



Una visita a excavacions empreses pel Servei

gacions Arqueològiques de l'Institut d'Estudis Catalans; les de la Societat d'Estudis Bascos patrocinada per les Diputacions d'aquell país; les del Seminari d'Estudis Gal·lecs, subvencionat per les Diputacions gal·leques, i així successivament, sense oblidar les activitats de la mateixa mena afavorides a les diòcesis de Vic i Solsona... També va influir — segons el mateix document — la riquesa del País Valencià des del punt de vista arqueològic, palesada per troballes nombroses i moltes d'elles excepcionals, com les pintures d'alguns aixoplucs i coves, com el tresor de Xàvia, com la famosa Dama d'Elx...

Una de les primeres coses que preocupaven el Servei d'Investigació Prehistòrica fou la formació d'un museu, per a la qual cosa es va dedicar local no menys que al Palau de la Generalitat, magnífic edifici que actualment és en reconstrucció.

Per a director del Servei fou anomenat el senyor Isidre Ballester i Tormo, que durant la seva actuació ha demostrat una gran competència i un gran entusiasme. I per a subdirector fou anomenat el professor Lluís Pericot i García, que anys després ha substituït l'anterior i que sempre ha treballat intensament des dels seus càrrecs. Prescindint d'altres col·laboradors, cal esmentar que Emili Gandia i Ortega, un valencià que era aleshores conservador del Museu de la Ciutatella, fou anomenat conservador honorari de l'incipient Museu de Prehistòria de València, per a l'organització del qual va donar profitosos consells.

El Servei d'Investigació Prehistòrica va començar tot seguit una sèrie d'excavacions, les més importants de les quals foren les de la Bastida de les Alcuses (Moixent) i les de la Cova del Parpalló (Gandia). I així va arribar el mes de setembre de 1929, en què es va celebrar a Barcelona el IV Congrés Internacional d'Arqueologia, on el Servei va estar dignament representat. Els senyors Pericot i Tormo varen presentar una comunicació sobre la Cova del Parpalló que M. Raymond Lautier, conservador del Museu de Saint-Germain, va considerar en la *Revue Archéologique* com un dels tres treballs més interessants llegits a l'esmentat congrés (els altres dos eren de savis estrangers). A més, en la sessió de clausura fou aprovada per unanimitat una proposició del professor portuguès Correa de Serpa Pinto i altres, feliçitant la Diputació de València per les tasques del Servei d'Investigació Prehistòrica així com per la fundació del corresponent museu.

Ensems el Servei procurava relacionar-se amb les institucions científiques d'altres llocs. Així, quan es varen celebrar les festes del centenari de l'Institut Arqueològic de Berlín va assistir-hi delegant la seva representació en el doctor Bosch Gimpera. Així mateix es va adherir al V Congrés Internacional d'Arqueologia celebrat a Alger en la primavera de 1930 i al Congrés Internacional d'Antropologia i Arqueologia Prehistòriques celebrat a Coimbra i Oporto en setembre de l'any esmentat. El professor Schulten, de la Universitat d'Erlanger (Alemanya) va com-

sobre les excavacions de la Cova del Parpalló a l'Associació Catalana d'Antropologia, Etnologia i Prehistòria: conferència continuada per una discussió en la qual varen intervenir els senyors Bosch Gimpera, Aranzadi, Serra Ràfols, Puig i Cadafalch, Colomina, Rossell i Vilar i altres.

Aquesta primera etapa d'activitats va culminar en la publicació — sempre dins l'any 1930 — de l'*Archivo de Prehistoria Levantina*, en el seu primer volum, de magnífica presentació, que contenia un aplec d'estudis escrits pels col·laboradors del Servei sobre les excavacions realitzades per aquest i, a més, treballs d'altres investigadors sobre assumptes relacionats amb temes prehistòrics valencians.

Entre aquestes aportacions, figuraven les de noms tan il·lustres en aquesta mena de treballs com Breuil, de l'Institut de Paleontologia Humana de París, i Bosch Gimpera, de la Universitat de Barcelona. Aquell volum fou tramés a les personalitats i als centres on podia interessar de Portugal, França, Alemanya, Itàlia, Anglaterra, Txecoslovàquia, Àustria, Grècia, Rússia, Bolívia, els Estats Units...

Per tant, l'obra del Servei d'Investigació Prehistòrica de la Diputació de València anava essent més i millor coneguda, com ho demostren les notícies i recensions de les revistes especialitzades i alguns fets tan simptomàtics com una lletra de l'arqueòleg espanyol Manuel Gómez Moreno, aleshores Director General de Belles Arts, que lloava les iniciatives de la Diputació de València «on las que presta Cataluña en el mismo sentido, siguiendo la tradición del Instituto de Estudios Catalanes».

I el Servei anava treballant, principalment en dues direccions: una, la d'excavar; altra, la d'anar formant un museu, que es nodria en primer terme del producte de les excavacions i, després, d'algunes adquisicions que es pogueren fer.

Però heus ací que, quan l'organisme provincial enllistà els pressupostos per a l'any 1932, va reduir la quantitat de trenta mil pessetes que venia assignant-se al Servei a la xifra de deu mil pessetes, amb la qual cosa es reduïa l'activitat de la investigació prehistòrica al més indispensable. Va sobrevenir, doncs, una època de marasme que no va ésser absolut gràcies a l'entusiasme de les persones afectes al Servei d'Investigació Prehistòrica.

I, en realitat, aquestes ratlles vénen a ésser per a donar compte que aquella època de marasme ha estat superada fa poc mitjançant la intervenció del diputat senyor Ismael Barrera, el qual, tot just incorporat a la Diputació de València, ha tingut l'encert de proposar que es continuï la restauració del Palau de la Generalitat, que es creï un Museu de Ceràmica Valenciana i que s'incrementin activitats com les del Servei d'Investigació Prehistòrica, que ha reprès el ritme de les seves excavacions i que pròximament editarà el seu segon volum de l'*Archivo de Prehistoria Levantina*.

ALMELA I VIVES



—Es horrorós! Un fill ha mort son pare perquè li va demanar diners i no els hi va donar!
—Papà... deixa'm dues pessetes!

(Dimanche illustré, París)



—Com que se'n va a servir a una altra casa, deurà voler un certificat?
—No cal, senyora; amb una fotografia de la família en tindrà prou.

(Lustige Blätter, Berlín)



LA TORRE DE PISA

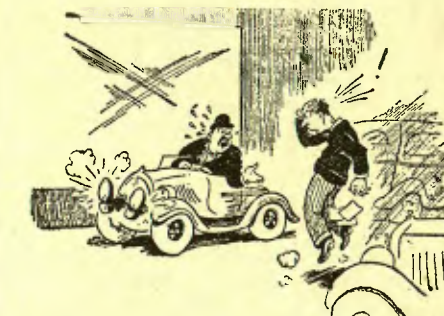
—Qui devia ser l'idiota que va posar la primera pedra?

(Marianne, París)



La sirena. — Ja t'ho podies esperar que no totes érem unes bel·leses.

(Bystander, Londres)



El comprador. — No m'havia dit que estirés les cames?

(Everybody's Weekly, Londres)



LES PERSONES BEN EDUCADES

—Pot aprofitar la meua barba, senyora...

(Everybody's Weekly, Londres)



L'automobilista. — Fixeu-vos, fixeu-vos com prova de posar-se sobre el pas de peatons!

(The Humorist, Londres.)

Societat Espanyola de Carbur Metàl·lics

Correus: Apartat 190
Telef.: "Carburas"

BARCELONA
Mallorca, 232

Telèfon 73013

CARBUR DE CALCI: Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) : : OXIGEN 99 % DE PURESIA. Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova : : ACETILEN DISSOLT. Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova : : FERRO MANGANES i FERRO SILICI : : SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces seda, cotó i altres teixits : : CALEFACCIÓ INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica : : GENERADORS, BURNERS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS GRATIS

Kant a Catalunya

(i.e. de la primera pàgina)

No solament com a final podem fer constar aquests esforços de Xavier Llorens per tal d'alliberar-se de Kant, sinó que en l'editorial dels tres volums de les lliçons de filosofia que es titulen *Publicacions de la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Barcelona*, Lliçons de filosofia explicades a la Universitat literària de Barcelona durant els cursos de 1864-65 i 1867-68, pel catedràtic de metafísica Dr. En Francesc Xavier Llorens i Bayba, taquígrafiades pel seu deixeble Dr. En Josep Balari i Juvany, catedràtic de taquígrafia, llegim que en el manuscrit d'aquesta còpia inèdita i pòstuma fins a l'any 20, feta pel deixeble de les lliçons del mestre, hi ha escrita una advertència en forma d'epitafi, que hom atribueix a Milà i Fontanals, que diu aquestes paraules tan significatives com memorables per a la història de la tradició científica catalana que amb el temps tocarà al cel, com les branques de l'arbre sagrat de l'himne de Guanyabens i del nostre estimat mestre Morera, escrites en llengua castellana, que no ens atrevim a traduir en català del que ara es parla, per por que tocant-les perdin aquella rancior de Cementiri Vell que tenen, esgrogueïdes com una corona de semprevives, que semblen sempre mortes, però que a desgrat d'estar pansides són més vives que una centella, com el crit de la tradició catalana que fa un salt en sentir-se punxada per l'agulla de la influència kantiana:

«Acaso se descubra en estas lecciones alguna tendencia kantiana, a que propendia el profesor en un breve periodo de su vida filosófica, llevado del ejemplo de Hamilton y del concepto, sin duda extremado, de la limitación del entendimiento humano. Aunque aquella tendencia se encaminaba a un fin enteramente opuesto al de algunos modernos neokantianos, manifestó posteriormente el profesor a algunos amigos el proyecto de abandonarlo por completo.»

Aquest concepte, sens dubte exagerat, de la limitació de l'enteniment humà, que nosaltres subratllem amb tota la intenció, val tots els diners d'aquest món. És el pensament català respirant per la ferida. Aquest epitafi, que ressona com aquelles paraules que solen dir «Aquí reposen les despulles mortals del nostre amic, que al cel sigui i en pau descansi», escrites damunt la tomba filosòfica de Xavier Llorens, mort a la tendra edat de cinquanta-dos anys, gravades pel seu amic íntim de tota la vida, fill del mateix espai i del mateix temps, ço és d'aquests dos apriorismes de Kant, perquè tots dos van néixer al Pla del Penedès amb dos anys de diferència, l'un, l'amic, l'any 18, i l'altre, el mort, l'any 20, el gloriós definidor de la bellesa, Manuel Milà i Fontanals, pretén no sols justificar el difunt, sinó esborrar per sempre més de la filosofia nostrada les petjades que el pensament de Kant havia pogut gravar en el pensament de Catalunya, posant el peu damunt del cap, encara que sense posar-li el peu al coll, del català eminent que en els temps moderns ha fet tot el que ha pogut per engendrar en les entranyes de la nostra estimada terra la tan sospirada Hiparxologia.

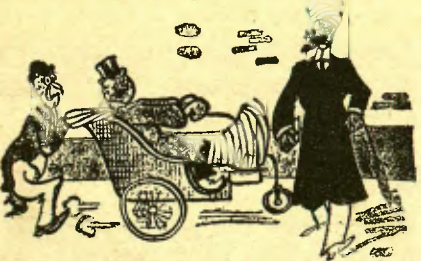
FRANCESC PUJOLS



L'EQUILIBRI IDEAL

—Senyors, la nostra situació es troba perfectament equilibrada. L'economia no té matèries primeres per als seus productes, i el poble no té diners per a comprar-los.

(Simplicissimus, Munic.)



EL GOTOS I L'HINDU

—Pobre home! Està pitjor que jo! Ho té al cap!

(Everybody's Weekly, Londres)



—Jugarem a blancs i negres.
—Així, que els negres s'emmarassin de seguida.
—No, més val que els que hagin de fer de blancs es rentin.

(Ric et Rac, París)

MUSICA I RADIO

LA NOSTRA DISCOTECA

Diversions nadalenques

La música de dansa, la música lleugera, inunda la producció de discos i preval en els programes radiofònics. El que ens caldria és un catàleg especial dels millors compositors d'aquest gènere que ens permetés una distinció seriosa i digna de crèdit entre les banalitats vulgars, els llocs comuns musicals tantes vegades repetits i els discos de bellesa veritable, d'esperit graciós i d'alta cultura instrumental i rítmica. La nostra satisfacció ha estat, doncs, gran en rebre, precisament en aquests dies de festa, una

lecció. La impetuositat fascinant de *Carioca*, rumba de la pel·lícula *Volando hacia Rio*, estrenada fa algunes setmanes a Barcelona (Harry Roy i la seva orquestra, Odeon 183.841); la gràcia i la fuga emocionant de *I'll string along with you*, fox-trot de la pel·lícula *Vint milions d'enamorades* (Orquestra Ray Noble, La Voz de su Amo, AE 4420), són insuperables i suscitaran, segurament, un franc entusiasme entre tots els aficionats a aquestes exquisideses. Amb unes peces així la música de dan-



Marek Weber i la seva orquestra (El quart a l'esquerra, el català Galiana)

preciosa petita col·lecció de discos: *blues*, tangos, valsos, foxtrots, etc., que en aquest estil poden figurar entre les millors peces d'avui dia, i poden ésser considerades algunes d'elles com a veritables petites obres mestres.

El tango argentí que vint-i-cinc anys enrera sabé conquistar el món, avui ha esdevingut sospitós a causa d'una producció sense límit i sense consciència musical, purament orientada per finalitats comercials. En certa manera, és el mateix que ha passat amb el vals vienès, que en el segle precedent arribà a aconseguir igualment una reputació universal i merescuda. Si avui oim novament les velles melodies, en el ben entès que sigui en una execució i una instrumentació molt refinades, compendrem immediatament llur encís etern i inigualable i l'èxit foll que obtingueren a la seva època. A l'altra cara del disc que registra els immortals *Cuentos de la Selva de Viena*, del també immortal Johann Strauss (Odeon, 183.802), trobem el bell vals *Terciopelo y Seda*, de Carl Michael Ziehrer, successor del gran Strauss i darrer representant típic del «vienès» en la música de dansa. Compareu aquests dos valsos clàssics amb els pseudo-valsos del *Cavaller de la Rosa* —la simplicitat serena de llur forma, la puresa de les línies melòdiques— i comprendreu sense dificultat la decadència actual del vals i la de la música romàntica, representada per l'obra capital de Richard Strauss. L'Orquestra dels Bohemis Vienesos ens dona una interpretació autèntica d'aquests dos valsos.

Dos dels discos de tango que formen part de la nostra col·lecció signifiquen igualment una dignificació d'aquest gènere corromput. Un xic més convencionals són, potser, els dos tangos cantats *Puerto Nuevo i Dimelo al oído* (La Voz de su Amo, AE 4428); la melodia del primer, interpretada i cantada admirablement per l'orquestra Francisco Lomuto en tota la seva sentimentalitat refinada, no s'oblida pas fàcilment. Un estil ben diferent representa l'orquestra Canaro amb els dos tangos simfònics *El Chamuyo i Pinta brava* (Odeon, 183.794). Aquesta orquestra meravellosa, pendant sudamericana de la Paul Whiteman, de la qual hem parlat llargament no fa molt, no es limita a les banalitats llargues de les melodies convencionals, sinó que, com les grans orquestres dels Estats Units, s'inspira principalment en les forces múltiples dels elements rítmics.

Però per bé que el gènere argentí estigui representat per aquests dos discos, en qüestió de ritme no podem compararlos a les dues mostres de jazz americana de què disposem; els dos joiells de la nostra col-

sa no pot tenir cap raó d'avergonyir-se de la gran música simfònica, àdhuc davant dels crítics més severs. Ben al contrari, més d'un compositor de música «seriosa» podria aprendre en el contrapunt tan reixit sobre ritmes brasilers i xilens de l'autor de *Carioca*, o en una instrumentació tan lúcida com el brillant fox de l'orquestra Ray Noble. El valor d'aquests dos discos consisteix precisament en llur pretensió musical: tots els amics de la música els escoltaran amb delícia alhora que els podran utilitzar per a la dansa. Cal parlar també del nou disc de Marek Weber, *Le chaland qui passe*, extret d'un film italià (La Voz de su Amo, AE 4433), representatiu del gènere alemany, una mica més sentimental que el gènere americà, un xic més simfònic, molt ben executat, però potser no tan original com les altres produccions. Tanmateix, és un famós disc internacional, traduït en totes les llengües, que cal conèixer.

Les dues cares del disc de les *Three Boswell Sisters* (Odeon 183.816) seran una delicadesa per als nostres melòmans anglesos. Són dos números incomparables del cabaret íntim americà. *What's happened to me* és evidentment la mateixa cançó de sempre, la sort «internacional» de la pobra dona abandonada, amb la seva desgràcia irrepable. Però cal dir aquestes tres germanes amb llurs veus harmòniques i sonores, cantant aquestes petites històries sentimentals amb entonacions emocionants, amb una alta cultura d'interpretació i amb tota l'encisadora vulgaritat de l'anglès americà. El *Hot-Potpourri*, fantasia de ballables interpretada per la famosa orquestra de Harry Roy (Odeon 183.747), és una interessantíssima col·lecció de vells *blues*, cantats i interpretats amb un entusiasme gairebé frenètic. «Els *blues* — diu un dels més grans poetes negres, Langston Hughes — són escrits en l'estil de les cançons populars negres i tenen, per oposició als *spirituals*, una forma poètica determinada. La tendència dels *blues* es gairebé sempre trista. Però si es canten la gent riu.» Aquest disc excel·lent ens dona una impressió viva i excitant d'aquesta atmosfera alhora feréstega i alegre. El ritme d'aquestes velles melodies que han tingut, sobretot en la forma del *ragtime*, una influència considerable sobre la música contemporània —penseu en el *Cake-Walk* del *Children's Corner* de Debussy—, ens sobten encara avui per la seva bellesa ingènua.

La impressió que produeixen aquests discos és la darrera perfecció. Tots ells han aparegut durant els darrers mesos i han estat impressionats sobre els millors aparells de què disposa avui la indústria gramofònica.

OTTO MAYER

Suscriviu=vos a MIRADOR

Suplement semanal

Corts Catalanes, 589 - BARCELONA

BUTLLETI DE SUBSCRIPCIO

El Sr. _____

que viu a _____

carreter _____ n.º _____ es subscriu a MIRADOR

pel preu fixat de 3'50 ptes. trimestre.

de _____ de 193 _____

Signatura

IMPRESOS COSTA
NOU de la Rambla, 45
BARCELONA

Wagner, músic de les forces tel·lúriques

La vella idea d'una correspondència entre el Microcosmos que és l'Home i el Macrocosmos que és la Natura, ha de servir-nos avui. Invitem tots aquells que es maregen davant de panorames tan ambiciosos que vulguin considerar aquesta idea tan sols com una simple hipòtesi figurativa que es justifica per la fecunditat que revela com a instrument d'investigació.

Es des d'aquesta perspectiva que el compost humà apareix, no ja solament com el punt d'arribada d'un grandios moviment còsmic ascendent, sinó que també apareix amb un compendi i resum de la creació entera. No n'hi ha prou dient que la vida de l'Home té ramificacions animals, sinó que cal anar més enllà: posar al descobert, més profundes encara, aquelles ramificacions vegetals i minerals que ens relliguen a la manera d'un cordó umbilical amb la Terra (el fang del *Genesi*).

El gran mèrit del comte Keyserling s'escau a haver-nos ofert amb el títol de *Meditacions sud-americanes* una antropologia que insisteix sobretot en aquesta natura nostra de caràcter subterrani. La part ignorada, perquè la consciència i l'art comú no hi tenen accés. És tota aquesta regió tenebrosa, impermeable a la llum, indiferent, d'una indiferència que provoca horror, a las instàncies espirituals, el que Keyserling ha tractat d'evocar amb un estil d'una imatgeria sorprenent en el seu llibre més important, segons confessió d'ell mateix, les *Meditacions sudamericanes*. Doncs bé, hi ha una música i una sola música que té accés a aquest món de la fam i de la por originals, de la sang i de la gana, de la mort com a dissolució en el camp de les forces tel·lúriques, una música i solament una música que sapiga de dracs i gripaus, que expressi «la virtut del mineral», i aquesta música es troba en l'obra de Wagner. «Això no és música, no sé el que és, però no és música», deia en el paroxisme de l'entusiasme un cèlebre director d'orquestra en deixar la batuta. Admirable i espontània expressió de la perplexitat que no deixa de provocar mai aquest aspecte de l'obra wagneriana.

«L'artista és el conscient de l'inconscient», deia Wagner. Conscient ho és solament el que realitza, ínfima expressió de les innombrables virtualitats que radiquen en nosaltres. L'art és l'única forma que posem per tenir accés a aquestes virtualitats, de realitzar en un pla figurat el que mai no realitzarem en el pla vital, obligats com estem a seguir un destí entre els innombrables possibles destins. Sota la conjura de l'art, tots els aleshores emergeixen a la superfície diürna i prenen formes plàstiques i vivents. Fantasmes que són Otello, Faust, Tannhäuser, Hedda Gabler, etc.

L'obra de Wagner, en sondejar la nostra vida tel·lúrica, arriba a tenir accés a unes estratificacions que pertanyen a la nostra vida més primordial, a aquesta existència abissal a la qual tant va referir-se Keyserling en les seves conferències al Ritz. Vida profunda no en un sentit espiritual, sinó, al contrari, profunda en el sentit de defugir més i més les cimes lluminoses de la consciència per sumir-se en l'obscuritat perfecta. Una regió infraindividual. Tota altra música no sembla conèixer sinó sentiments refinats, la flor més exquisida de la cultura dels sentiments, quan no actituds morals. Aquesta, en canvi, és una música d'una arista amorositat, que no reula davant de cap repugnància, que sap ésser lleïja, una música on s'hi sent palpitant els músculs, bullir la sang, estremeir els nervis, en un mot, per parafrasejar Keyserling, és una música que té molt a veure amb les nostres entranyes.

Hem de comprendre això a la llum dels fenòmens de ressonància. A la cambra del vostre piano hi ha un objecte que infalliblement vibra cada vegada que soneu una certa nota. L'objecte, per la seva constitució i posició, es comunica, allí on els altres resten indiferents. L'artista és un sistema de ressonadors i Wagner tenia certament una aptitud sorprenent a ressonar sota la influència d'aquest món sordid que sembla sostreure's a la consciència de la majoria de nosaltres. Sabia fer-se a estones una consciència de nibelung i dissoldre's amb una voluptuositat frenètica en el mar de connexions que relliguen l'home a les forces còsmiques.

No hem de fer una incursió a través de les partitures wagnerianes perquè no disposem de l'espai necessari. Als que estiguin encuriolats per aquest aspecte tenebrós de l'obra de Wagner els recomanem d'examinar minuciosament tota la música que es refereix a Ortruda, a Alberic, a Fafner i a Klingsor. D'una manera especial, el segon preludi de *Sigfrid* i el segon també de *Parisfal*. Les espirals que dibuixen els instruments d'arc, les figures descendents preses d'un síncope histèric, els espasmes del metall, els trèmols rabiosos dels baixos, els terrorífics fortíssims de les timbales, que es troben en aquests pre-

ludis, són admirables espècimens de musicalització de les forces tel·lúriques. Beethoven parla *dels sentiments* que la natura desvetlla en ell. Aquí no hi ha res d'això. El sentiment és precisament el que cal evitar, ja que es tracta no de lirisme, sinó d'èpica dels elements naturals.

Per això aquesta música sembla existir independentment de nosaltres. Mentre tota altra música sembla íntima i present en nosaltres i no existir sinó en funció d'aquesta intimitat, aquesta música que sem-



Els wagnerians, per Aubrey Beardsley.

bla donar-se en una dimensió extrapersonal, apar posada davant nostre com una realitat objectiva. Il·lusió! És de nosaltres que es tracta, però d'allò que en nosaltres s'aglutina i pateixa en la penombra d'un inconscient profund i insondable, d'aquest inconscient en connexió amb la natura i que avui Jung, aventurant-se fora del camp psicològic, tracta de sondejar més profundament que ningú. És aquesta una de les idees més extraordinàries que Nietzsche ha consignat en *L'origen de la tragèdia*. Nietzsche, que ha estat un dels homes que més s'ha exposat a l'acció perillosa del verí wagnerià, deia: «Qui, si sàbes que es tracta d'ell, suportaria aquesta música?» És el regal mastror d'una nostra tragèdia interna, i així oferta en espectacle és com podem passar, com ha explicat Schiller, de la serenitat de la vida a la serenitat de l'art. *Divina comèdia*, com ha escrit Keyserling com a punt final de les seves *Meditacions sudamericanes*.

Música que existeix independent de nosaltres. La idea és massa bona perquè sigui nostra. La devem a Charles du Bos, però ell l'aplica a una certa música de Bach, i en canvi nosaltres ens l'hem apropiada per a caracteritzar una certa música de Wagner. Contradicció? No, conciliació!

Bach parla a estones d'un món supra-individual (astronòmic, diu Gide). Wagner, a estones, d'un món infraindividual. En els dos casos, antífric, Bach en les seves fugues encerta la llei de l'Esperit. És exactament el que vol dir Keyserling quan escriu que si ell pogués pensar en conceptes el que Bach ha traduït en sons, tindria la darrera paraula de l'enigma. Wagner ens parla dels secrets imponderables de la Terra. En una tensió que sembla que s'hagi de rompre a cada moment, l'home es mou entre aquestes dues solituds extremes.

«La fi, la fi!», crida Wotan descoratjat. Tornar al no-res, a la insensibilitat, acabar amb aquesta tensió dolorosa que significa resistir a la mort. Nostàlgia del fang, de la inèrcia del mineral. I l'orquestra es descarrila en un estrèpit que significa la irrupció de les forces tel·lúriques, la marxa ascendent que tracta d'anorrear l'home sota terra. En canvi, a l'altre extrem, des de la perspectiva de l'Esperit, cantem amb Bach: *Vina, vina, dolça mort...*

JOSEP PALAU

Nota. — Advertim que aquest article desconeix els judicis de valors. No tractem sinó d'esguardar una certa matèria musical i de copsar-ne el sentit. Si aquest sentit és ben donat, si és desitjable o indesitjable, són coses que escapen a la jurisdicció que ens hem assignat. També devem fer constar que no ens referim sinó a un aspecte de l'obra de Wagner. Ningú no està més sorprès que nosaltres davant l'extraordinària extensió de la ressonància wagneriana, que abasta des de tot el que hem indicat fins al quintet d'*Els mestres cantaires*. Quant a la utilització que hem fet de Keyserling, no ha de semblar una adhesió a les idees bàsiques d'aquest filòsof. Hem collit el que ens ha importat collir i res més. Tot el que hem dit ho creiem just, però no tot el que creiem just ho hem dit.

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA

ANTONI MARTI

Màxima rapidesa ■ Màxima qualitat

AVINYÓ, 19, pral. i Telèfon 17047 : BARCELONA

